

Holokauszt és bűnbánat: A hallgatás megbetegít

Izrael Állam kikiáltásának 76. évfordulóján Budapesten tartott szemináriumot a német keresztények által alapított Menetelés az életért mozgalom. A nemzetközi találkozót a Mazsihisz támogatásával rendezték meg a Rumbach Sebestyén utcai zsinagógában.

Ez már a sokadik alkalom volt, hogy a tübingeni Jobst Bittner által alapított, a holokauszt elkövetőinek leszármazottjait soraiban tudó csapat magyarországi partnerével együtt rendezett lényegében bűnbánati ünnepséget. A szervezet ugyanis a történelmi felelősséggel való szembenézés, az antiszemitizmus elleni fellépés és az

hogy miért csatlakozott a mozgalomhoz.

– Egy süteményestől történetét fogom elmesélni. Tizenöt éve, amikor meglátogattam édesanyámat az otthonában, egy nagyon szép tortástálra figyeltem föl a vitrinben, amire rá is kérdeztem. Akkor édesanyám annyit mondott, hogy hát annak története van. Megtudtam, hogy az Alföldön élő nagyszüleim anno beköltöztek egy olyan házba, ami elhurcolt zsidóké volt. Annak idején megszépiített verzióban hallottam ezt a történetet, hogy csak azért tették ezt, hogy egy másik szomszédra vigyázzanak. Édesanyám fogalmazta meg később a lényegét:

Bittner a hallgatás megtörésének példaként beszélt a város történetének utóbbi évtizedeiről. Tübingenben ugyanis, ahol a náci időkben az SS egyik kiképző központja működött, és ebben a városban született és élt Eichmann egyik legközelebb munkatársa, egészen a 2000-es évekig nem beszéltek erről a sötét múlttól – sőt egyes náci jelképek is a helyükön maradtak. Bittner az odaköltözése után elkezdte feltárni a fasiszta időszakot, megindult a beszélgetés a múlttal.

A kezdetekről azt mondta: amikor szembesültek a város náci múltjával, elhatározták, hogy chanukkai ünnepséget rendeznek az utcán.

– Nem voltunk sokan, talán százan. De úgy éreztem, ki kell kiabálnom magunkból, hogy szeretettel fogadjuk a zsidó életet ebben a városban. Nem tudom magam másképp kifejezni, olyan érzés volt, mintha valamit összetörtem volna, mintha megnyílt volna az ég. Egy hajdani náci városban kikiabálni azt, hogy Isten hozta a zsidókat, a zsidó életet. Különleges dolog történt. Mintha elhúztak volna egy függőnyt a családjainkban. Ahogy mondtam, az apák és a nagypapák nem beszéltek a náci időről. Így kizárták a tudatukból, eltemették magukban. Akkor hirtelen elkezdtek a nagypapák az unokákkal beszélni. Rettenetes dolgokat meséltek el. Olyanokat, amikről az unokák nem tudtak. Az egyik nagypapa elmesélte az unokájának, hogy ő Dachauban volt ő. A másik ott volt Babij Jarnál, amikor tömegeket lőttek a gödrökbe. Egy harmadik nagypapa arról beszélt, hogy ő ott volt a lengyelországi hadjáratban, amikor felégették egy csomó lengyel falut. És a gyerekek, az unokák mélyen megrendültek, amikor hallották ezeket a történeteket. És hála istennek nem azt mondták, hogy nekem ehhez semmi közöm. Hanem hála istennek megértették, hogy mennyire rajtuk hagyta nyomát ez a családi történet. Hiszen érzik, hogy a papa, a nagypapa bennük él tovább. Megrázta őket a családi múlt, és meghajoltak, és azt mondták, hogy ők nem akarnak így élni, hanem felelősséget akarnak vállalni, és ki akarnak állni Izrael mellett.

Ma már zsidó múzeum is működik Tübingenben, emléktáblák emlékeztetnek a hitleri idők szörnyűségeire, és 16 éve zsidó polgármester van.

Róza Péter/Mazsihisz.hu

Izrael melletti kiállítás civil, keresztény ihletésű mozgalma, melyet 2007-ben alapítottak azok az utódok, akik apák, nagypapák náci bűneiért vállalják a felelősséget. Az október 7-i, elemeiben éppen a holokausztra emlékeztető terrortámadás után ennek különösen nagy jelentősége van.

Bevezető előadásában Balázs Gábor, az OR-ZSE megbízott rektorhelyettese is erre utalt, amikor az élet kultúrájáról beszélt.

– Menetelés az életért. Önmagában ez a kifejezés alkalmas arra, ami szerintem az egyik legfontosabb feladatunk napjainkban: emlékeztetni a nyugati civilizációt, hogy ez a civilizáció a zsidó és a keresztény kultúrából nőtt ki, és ez az élet kultúrája. Az európai történelem évezredein keresztül erre, a közös zsidó-keresztény tanításra épült. Nincs idegenebb a zsidó-keresztény értékrendtől, mint a halál dicsőítése, mint a pusztítás dicsőítése.

Ezzel is utalt arra, hogy a világszerre felkurbált antiszemitizmust és Izrael-ellenességet képviselő tüntetők a palesztin-arab terrorizmus, azaz a halál kultúrája mellett foglalnak állást, ami egyben éppen úgy a nyugati civilizáció elleni támadás, mint amilyen a náciizmus volt. E gondolatot Balázs Gábor így folytatta:

– Épp ezért rendkívüli módon értékes a Menetelés az életért. Különösen ma, amikor körülöttünk háborúk zajlanak, fontos az életmenetelés, hogy vigyen minket tovább, és tartson távol minket a halál útjától.

Simonyi Andrea, a Menetelés az életért magyarországi csoportjának vezetője elsősorban azt emelte ki, hogy meg kell tudnunk szólítani a holokauszt utáni másod- és harmadgeneráció tagjait. A haláltáborokat túlélők történetei mellől azonban hiányoznak a holokausztot végrehajtott, az abban közreműködők utódainak történetei, éppen ezt igyekszik pótolni ez a mozgalom. Az elhallgatás ugyanis megbetegíti az embert, és nem csak az érintettet, de a környezetét is. Meg is osztotta személyes emlékét arról,

azt a lakást ki kellett igényelni. Én nem tudom, hogy ez az ő szándékos döntésük volt, vagy hogy tudták-e, mi történt azzal a családdal, de nekem egyértelmű a felelősségünk, ezért itt a helyem ebben a mozgalomban.

Simonyi Andrea kiemelte még, hogy minden érintettet csak az őszinte párbeszéd segítheti a traumák feldolgozásában. Radikálisan őszintének kell lenni ahhoz, hogy kibeszéljük az időnként szörnyű családi múltat, legyen az az áldozat vagy az elkövető családja.

– E téren nagy az adósságunk. Ezt a szót, hogy kiengesztelés, mind a két közösség – a zsidóság és a kereszténység is – máshogy értelmezi, máshogy gyakorolja, máshogy gondolkodik róla. De mégis, mind a két közösség legmélyebb spirituális, legmélyebb vallásgyakorlatában ez a szó áll: engesztelés. Ezért vagyunk ma itt.

Kardos Péter főrabbi, az egyetlen holokauszt túlélő rabbinak arra emlékeztetett: évekkal ezelőtt kifejezte már óhaját, hogy a magyarországi nyilas világ unokái, leszármazottjai csinálják meg egyszer ugyanazt, amit a Menetelés az életért németországi alapítói és követői. Most részben teljesült ez a vágya, ugyanis ezen a rendezvényen Simonyi Andrea kívül még három asszony és egy férfi állt a közönség elé. Bognár Erika, Riegler Ilona, Harkai Nóra és Weber Kristóf mesélte el történetét. Azért csatlakoztak a csoporthoz, mert szembe akartak nézni valamelyik hozzátartozójuknak a nyilas korszakban elkövetett kisebb-nagyobb bűneivel.

A mozgalom alapítója, Jobst Bittner német lelkész elmondta, hogy az elmúlt években több száz városban tartottak menetelést, éppen most Berlinből érkeztek, ahol 800-an, előtte pedig Londonban 1500-an vettek részt a rendezvényükön. Minden alkalommal felvázolja, hogy mi az a módszer, amivel fel lehet számolni a családi, az egyházi vagy a nemzeti történelem sötét részeit, hogy miként lehetséges a hallgatás leplének szét szakítása – ami egyben a rendezvények alcíme is.

Bittner – mint az előző alkalomkor is – elkísérte a Beersheva zenekar és az YC táncgyűttes, amelyek tagjai maguk is vállalják a nyilvánosság előtt dédapák náci bűneit.

MENSCH!

Emberek, igazi emberek!

Nem először találkozhattunk Geiger Andrással, Steve-vel a Mensch Alapítvány díjkiosztóján a Goldmark Tereben. Az idei meghívó már előre jelezte, hogy igen illusztris társaság hivatalos az eseményre: nem csupán a díjazottak listája volt érdekes, hanem a közreműködőké és a díszvendégeké is.

A kivétítőn újra meg újra láthattuk a stílizált földgolyó előterében egymás felé nyújtott kezeket, és az este moderátoraként Geiger András is több alkalommal felhívta a figyelmet arra, hogy az idei díjazottak – természetesen a korábbiakhoz hasonlóan – sokat tettek a közösség(ek)ért. Az egész este olyan volt, mint egy roppant szimpatikus flódní, próza és zene váltogatása egymást.

Már a meghívó is utalt rá, hogy a rendezvény egyben tiszteletadás az október 7-ei vérengzés áldozatai előtt és sóhaj a még ki nem szabadított áldozatokért, ezért a prózai részek közötti imádságok is ehhez kapcsolódtak.

A Mensch idei díjazottjai: Kun Zsuzsa, a Klubrádió szerkesztő-műsorvezetője, Havas Judit előadóművész, Verő Tamás főrabbi és Nógrádi Gergely főkantor. Szándékosan nem sorolom föl mindenkinek a teljes életpályát végigkötvető munka- és tevékenységi köreit – a laudációkban mindez elhangzott. A bemutatkozások pedig kiegészítették a korábban felvázolt képet.

Geiger András rögtön az elején megpendítette, hogy az idő múlásával a fiatalok számára a holokauszt is olyan távolinak tűnik, mint a Római Birodalom. És hogy ez mennyire így van, azt mutatják az Egyesült Államok egyete-

mein a tüntetések – miközben a diákok semmit nem értenek abból, ami Izraelben hetedik hónapja zajlik.

A Mensch-díjat eddig még sosem adták ki olyanok számára, akik már nincsenek közöttünk. Most azonban posztumusz díjat kapott a So-Ky néven alkotó grafikus házaspár: Sós László és Kemény Éva. Ők a művészet meglehetősen szűk korlátai között, a plakátok világában szóltak a politikai által háttérbe tolt témákról, a zsidóüldözésről, a deportálásokról, a holokausztról – mellesleg ily módon megújították a magyar plakátművészetet is. A kivétítőn meg is jelent az 1944-es képsorozat (amit 2004-ben albumként újra kiadtak) címe, a REMEMBER szó, ami a cirill betűket olvasni tudók számára további elgondolkodni valókat kínál.

Kun Zsuzsa a klubrádióbéli tevékenységével, interjúival, műltfeltárásaival érdemelte ki a díjat. Néhány mondattal beszámolt gyermekkoráról, családjáról, melyben nem esett szó a zsidó elődökről (ez a háború után születettek körében nem volt ritka). Aztán amikor a Magyar Rádióban egy kényesebb anyag miatt Zsuzsát hosszabb szilenciumra ítélték, vagyis letiltották – egy másik osztály befogadta: „Nekünk dolgozhatsz, mert közénk tartozol...” Ilyen idők voltak...

Havas Judit előadóművész Párizsból küldött videóüzenetet. Ő az, aki nagyon sokat tesz Szenes Hanna verseinek, műveinek népszerűsítéséért és a zsidó kultúráért. Természetesen az üzenetben is Hanna egy versét idézte fel: *Boldog a gyufa, mely eléve szítja a lángot, Boldog a láng, mely szíveknek mélyén lobogott, Boldog a szív, mely dicsőn múlt ki a világból, Boldog a gyufa, mely eléve szítja a lángot.* Havas Judit távollétében Tamás fia vette át az elismerést.

Dörgő taps fogadta sokak személyes ismerősét, a „Verőtómit”. Geiger András azonnal belekapaszkodott abba, hogy a rabbi nem egy szent, hanem elsősorban tanító, közösségteremtő, közösségépítő. Ez tette méltóvá Verő Tamást a Mensch-díjra, és rögtön évődő szópárbaj is kezdődött közte és a következő díjazott, Nógrádi Gergely kántor (és még sok minden) között, hiszen Gergőt éppen Verőtómi hívta kántornak a Frankel-zsinagógába, ahol immár remekül érzi magát. Éppen a mesés hangú kántor emlékeztette a kitüntetéstől elvárt egybegyűlteket, hogy e díj mögött nagyon sok ember van, tehát a díj mindenké, van, aki az esztorgapad mellett áll, van, aki tanárként, van, aki az ő mestereként, de mindenki a maga helyén: Mensch! És Nógrádi Gergely még egy nagyon ismerős mondat parafrázisát is említette: Azért születettünk a zsidóságba, hogy az embereket a magunk helyén boldogabbá tegyük.

Az esemény vendége volt Shmuel Barzilai, Bécs főkántora, aki igencsak meglepődött, hogy ő is Mensch-díjat kapott... Az énekes produkcióknak részese volt ő is, meg Fekete László főkántor, és a Sabbathsong két alapító énekes-muzsikusa: Masa Tamás és Anita. Az este során elhangzott Izrael Állam himnuszja, több imádság az izraeli fegyveres erőért és a túsok szabadulásáért. A Masa házaspár két nyelven adta elő a 122. zsolnárt, és szinte valamennyi alkalommal megszólalt Nógrádi kántor úr. A végén még a bécsi vendég tánchba hívta a megjelenteket.

Zárásként ismét Geiger András ragadta magához a szót. Elmondta, hogy Mauthausenbe visznek egy diákcsoportot, éppen a holokausztismeretek megerősítése végett – és felkérte a jelenlévőket, hogy támogassák erejük szerint ezt a fontos kezdeményezést.

BJI

A kormány és a Mazsihisz áttekinti a 2000-es megállapodásukat

A Mazsihisz kezdeményezésére Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettesel tárgyalta dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke és dr. Frölich Róbert országos főrabbi a Karmelitában. A megbeszélés napirendjén a Mazsihisz és a kormány között 2000 végén kötött megállapodás felülvizsgálata és megújítása, valamint az OR-ZSE és a Szeretetkórház fejlesztésének kérdése szerepelt.

Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes, nemzetpolitikáért, nemzetiségpolitikáért és egyházpolitikáért felelős miniszter hivatalában fogadta dr. Grósz Andort, a Mazsihisz elnökét és dr. Frölich Róbert országos főrabbit.

A találkozón hangsúlyosan került szóba az a megállapodás, amelyet a magyar kormány és a Mazsihisz 2000. december 21-én írt alá. Az akkori dokumentum kitér a Mazsihisz hitéleti, közéleti és a közéletben végzett tevékenységének állami anyagi támogatásával összefüggő kérdésekre, valamint azokra a garanciákra, melyek a jogok és kötelezettségek jóhiszemű gyakorlását hivatottak elősegíteni.

A megbeszélés másik fontos témája a Mazsihisz Szeretetkórházában elkezdődött fejlesztési beruházás befejezéséhez, valamint az OR-ZSE infrastrukturális fejlesztéséhez szükséges források előteremtése volt.

Zsinagógát és temetőket tettek rendbe scheiberes diákok a Balaton-Felvidéken

A Scheiber Sándor iskola tanulói és önkéntesek tisztították meg a zsinagógát és a temetőket Kővágóörsön és környékén. A Káli-medence Zsinagógája Alapítvány Micva Napján Napján jártunk, írja Adám Péter a Kibicén.

Kóser szendvicsekkel és egy csapat scheiberes diákkal indulunk útnak a

dőlő kövek felállításáról és rögzítéséről a Mazsihisz gondoskodott a közelmúltban.

A környék temetőiben nyugvókról nem sokat lehet tudni, sok sírkő vagy a földben lehet, vagy elhordták a helyiek, mint ahogy az például Veszprémben, a Szel utcai temető esetében is történt, ahol a környéken több olyan

A kulturális cél az utóbbi időben megvalósulni látszik, koncertek és más események töltik meg nyaranta a zsinagóga udvarát, ahol most is láthatók a Czingel Szilvia kulturális antropológus kutatásain alapuló *Elvarratlan szálak* című kiállítás anyagai. A vallási élet viszont csak lassan szivárog vissza. Ugyan tartottak itt már chanukkai gyertyagyújtást és báb micva ünnepséget, de a romos zsinagóga egyelőre nem alkalmas istentiszteletek megrendezésére. A későbbiekben az épülethez toldott női karzat lépcsője beomlott, a törmelékét az önkéntesek talicskazzák ki egy konténerbe. A templom belső terét eközben vidáman csivitelő fecskék vették birtokukba.

A zsinagóga és környezete egyre szebb lesz, jórészt az önkéntesek és a diákok munkájának köszönhetően, hangsúlyozza Jusztin Ádám. Ezzel együtt az állagmegóvás nagyon komoly anyagi ráfordítást igényel, jelenleg csak az olyan égető problémákat tudják orvosolni, mint egy beázás. Az épület műemlék jellege miatt igen költséges minden beavatkozás, folyamatosan lobbiznak, de elsősorban állami pályázati lehetőségben reménykednek a komolyabb felújítás érdekében.

Kővágóörsön és Szentantalfán az önkormányzatok annyiban segítenek, hogy viszik tovább a temetők kaszálását, Káptalantótinál pedig a helyi gazda szokott besegíteni. A szükséges eszközök beszerzéséhez a Mazsihisz temetőkkel foglalkozó részlegétől kaptak támogatást. Tamás Péter, a Mazsihisz vidéki temetőrendezési csoportjának vezetője nagyon sokat segít abban, hogy az alapítvány hatékonyabban tudja ellátni a feladatát, mondja Jusztin Ádám. Ezeket az eszközöket egyrészt az alapítvány használja, másrészt ha van olyan szervezet, mint a fentebb már említett Kibuci Bucik, akkor adott esetben ők is meg tudják kapni azokat.

Ez volt az első olyan önkéntes Micva Nap, amelyre szervezeten diákok is érkeztek, igaz, valamivel kevesebben a vártnál. A Scheiber Sándor iskola tanulói és az önkéntes csapat így is komoly munkát végzett, és hatalmas mennyiségű növényzettel szabadította meg a temetőket. Szentantalfán még maradt némi munka, de a diákok és az őket kísérő tanárok megígérték, ha lehetőségük lesz rá, szeptemberben visszajönnek.

Fotó: Róth Tamás

A csapat egy része Szentantalfán

Balaton-felvidékre egy májusi reggelen. A Káli-medence Zsinagógája Alapítvány szervezett Micva Napot, hogy amennyire csak lehet, rendbe tegyék a környék három temetőjét, valamint a kővágóörsi zsinagógát a diákok és önkéntesek segítségével. A helyszínen az alapítvány részéről Jusztin Ádám, a Maccabi VAC elnöke osztja szét az embereket; több munkaerő kell oda, ahol már ránézésre is nehezebbnek tűnik a feladat.

A Csicsói-medencében avagy a Nivegy-völgyben, Zánka és Nagyvázszyon között elhelyezkedő Szentantalfa kicsiny temetőjét például teljesen beborította a növényzet. A helyi futballpálya mellett lévő területet évekként elzárta egy egyszerű betonfal, azelőtt egyszerűen már megtisztította a Lauder iskola Kibuci Bucik tábora, azóta a Káli-medence Zsinagógája Alapítvány gondozásába került. Most a Scheiber Sándor iskola gimnazistáin a sor, hogy eltávolítsák a sírkövek körül burjánzó növényzetet. A kőfal kerítés már csak nyomokban látható, nem okoz gondot a levágott ágakat áthajítani felette. Az egykori kapura is csupán a megmaradt keret emlékeztet. A hosszú távú tervek között szerepel a ledől sírkövek felállítása, új kerítés és egy új kapu, sorolja Jusztin Ádám.

Az alapítvány kezelésében lévő másik temető Kővágóörsön már kimondottan jó állapotban van. Persze dolgoztak is rajta rendszeresen azért, hogy így legyen. Amikor átvették, még alig lehetett megközelíteni, mindent sűrű növényzet borított, mutat körbe Viktor András, az alapítvány egyik létrehozója. Szemetet dobáltak át a kerítésen a helyiek, és annyi növényről kellett megtisztítani a temetőt, hogy amikor elkezdtek elégetni, rájuk hívták a tűzoltókat. Azóta a sírköveket felállították és rögzítették, az új kapuhoz rendezett út vezet, melynek szélére nemrég fákat ültettek. Invitáltak is a szomszédokat, jöjjenek megnézni; egyikük elmondta, hogy 40 éve nem járt arra, pedig itt lakik nem messze.

Tennivaló azért itt is akad bőven. Winkler Miksa, a vidéki temetők ügyének egyik leglelkesebb képviselője instruálja a fiatalokat. A földből kiforgatott köveket egy kupacba kellet pakolni, és amelyiken héber felirat van, azt külön helyre rakni, hiszen értéket képvisel. Gereblyezés és a sírkövek lepucolása szintén megtalálható az elvégzendő feladatok listáján.

A piacáról ismert Káptalantótihoz tartozó sírkertben viszont megint csak a burjánzó növényzet eltakarítása a cél. A kicsiny temetőre nem könnyű rátalálni: a Tapolcára vezető út mentén, egy erdős rész kellős közepén található. Az erdő mellett szőlőtőkék sorakoznak, a háttérben a Csobánc magasodik ki a tájból. A sírokhoz nem vezet út, a fák között egy kitaposott ösvényt követve jutunk el a temetőre, amelyet addigra már megtisztítottak az önkéntesek és scheiberes segítők. A mindenfelé

ház is található, melynek alapjaiba a sírkövekből is kerültek. Hogy tisztább legyen a kép, az alapítvány megbízta Hangodi László történészt, hogy készítsen átfogó tanulmányt a régió zsidóságáról. Jusztin Ádám azt is elárulta, hogy a nyáron a Magyar Zsidó Kulturális Egyesülettel (Mazsike) közösen helytörténeti sétákat terveznek tartani, ami várhatóan szintén hozzájárul majd, hogy minél többet megtudjanak az ottani zsidóság történetéről.

A temetők méretéből jól látható, hogy sokáig Kővágóörs volt a térség zsidóságának központja. A 18. század végétől éltek itt hitsorsosaink, a hitközség 1778-ban, a Chevra Kadisa 1820-ban, a nőegylet pedig 1838-ban jött létre. A település főutcáján szinte mindegyik épület „zsidóház” volt, tudjuk meg a Mozi Étteremben, ahol paprikás krumplira látják vendégül a csapatot a munkálatokat követően. A vendéglőnek helyt adó háznak, ahol korábban mozi is üzemelt, szintén zsidó tulajdonosa volt egykoron. A közösség az 1820-as években építette fel zsinagógáját, amelyet a Káli-medence Zsinagógája Alapítványt létrehozó négy magánszemély vásárolt meg 2019-ben. Egy üzletember volt a korábbi tulajdonos, aki nem akart semmit kezdeni az épülettel, de eladni sem kívánta, végül azonban sikerült meggyőzni. Az alapítvány célja, hogy „a zsinagóga felújításra kerüljön és zsinagógaként, helyi kulturális központként, turisztikai célpontként működjön tovább”.

A Mazsihisz több rabbija bekerült a Keresztény-Zsidó Tanácsba

Tisztújító éves közgyűlést tartott a Keresztény-Zsidó Tanács, amelynek új tagja lett Darvas István főrabbi, a Hegedűs utcai zsinagóga rabbija, Markovics Zsolt főrabbi, a Miskolci Zsidó Hitközség rabbija és Radnóti Zoltán főrabbi, a Bét Sálom zsinagóga rabbija, a Budapesti Rabbiság igazgatója.

A Keresztény-Zsidó Tanács közgyűlése a Katolikus Püspöki Konferencia Városligeti fasorban lévő székhelyén ülésezett Székely János püspök elnöklésével.

A tisztújító közgyűlés két alelnököt választott Szent-Iványi Iлона (Magyar Unitárius Egyház) és Fabiny Tamás (Magyarországi Evangélikus Egyház) személyében.

A tanács új tagja lett Darvas István főrabbi, Markovics Zsolt főrabbi és Radnóti Zoltán főrabbi. A Bét Sálom zsinagóga rabbija egyúttal a társelnöki tisztelet is betölti a jövőben. A tanácsnak tagja Radvánszki Péter rabbi is.

Balról jobbra: Szőke Péter, Fabiny Tamás, Szent-Iványi Iлона, Darvas István, Székely János, Radnóti Zoltán, Mészáros Kálmán, Karasszon István, Markovics Zsolt és Khaled-Abdo László

Történelmi istentisztelet és megemlékezés Bonyhádon

A város neológ zsinagógájában több mint hetven éve nem került sor közös imádságra. Bonyhád egykor virágzó zsidó életéről volt híres, de a holokausztal ez teljesen eltűnt. 1944-ben 1200 embert deportáltak innen Pécsen át Auschwitzba, nevüket emlékmű őrzi. Köztük volt Lily Ebert és családja is, akinek történetét az ATV Heti Napló című műsorában ismerhették meg. Lily túlélte a tábor, de két testvérét és édesanyját a náci gázkamrában ölték meg. A mostani jeles alkalmon zsidók és keresztények közösen emlékeztek meg a holokauszt magyar áldozatairól. Az ATV Híradó riportja.

A szervezők még az utolsó pillanatban is dolgoztak azért, hogy a kezdésre minden tökéletes legyen. A helyszín a bonyhádi neológ zsinagóga épülete. És megszólalt a dallam, aminek felcsendülésére több mint hetven évet kellett várni. Az utolsó zsidó istentiszteletet a második világháború utáni időkben tartották. A zsinagóga azóta üresen áll, de most teljesen megtelt.

„A mai napon emlékezünk azokra a bonyhádi zsidókra, akiket 1944 július 6-án elszállítottak Auschwitzba, és szörnyű halállal pusztultak el a náci koncentrációs táborban” – fogalmazott az ATV híradójának Szabó Tibor polgármester.

A rendezvényt egy helyi lakos, Hetesi Bea, a Max Nordau Magyar–Izraeli Baráti Társaság elnöke szervezte, aki kiemelte: fontosnak tartotta, hogy ezen az alkalmon zsidók és keresztények közösen emlékezzenek. „Mi keresztényként, messiáshívőként tudjuk azt, hogy a zsidóság felé nyitni kell, mert Ábrahám, Izsák és Jákob Istenében hiszünk közösen, és ezt a közös kapcsolatot ápolni kell, és mindig emlékezni kell a zsidóságra, és segíteni, támogatni őket, egy úton haladni közösen” – magyarázta.

Ahhoz, hogy az istentisztelet érvényes legyen, szükség volt minimum tíz hithű zsidó férfi jelenlétére. A vendégek Budapestről érkeztek, az Ohél Ávrahám zsinagógából. „Szeretnénk újraéleszteni ezt, és sok vidéki helyen, ahol nincs vagy kevés a zsidó, bemutatni az élő zsidóságot, akik minden egyéb ellenére, ami történt, élnek és pozitívan néznek előre” – ezt már Fináli Péter, a Mazsihisz elnökségi tagja nyilatkozta az ATV híradójának.

A rendezvényen beszédet mondott Simonyi Andrea, a Második Jeruzsálemi Zsinat Mozgalom magyarországi vezetője is, majd Fináli Gábor rabbi, Mészáros Zoltán, a református egyház lelkesze, Pasitka Hermann, a Hit Gyülekezete lelkesze és Kozma Anna, a Krisztus Szeretete Egyház lelkesze a keresztény nyilatkozatokról fejtették ki gondolataikat. Az esemény részeként fotókiállítás is nyílt, ahol tárlatvezetéssel mutatták be a látogatóknak a képeket. A nap különleges momentumát a tiszteletadás volt a holokauszt-emlékműnél, ahol a résztvevők köveket helyeztek el a gyász jeleként.

A megemlékezést a Fináli Gábor rabbi által vezetett keresakasztal-beszélgetés zárta. Ez a nap nemcsak a zsidó közösség számára volt kiemelkedő jelentőségű, de Bonyhád városának történelmi és kulturális mérföldkőként íródott be.

Ő egyszerűen csak ember próbált lenni

Sztechlo Gábor emlékezete

A második világháború alatt üldözötteket mentő Salkaházi Sárára, Friedrich Bornra és Sztechlo Gáborra emlékeztek a Sztechlo Gábor-emlékvé keretében Budapesten. A leendő Embermentők parkjának műegyettesét ideiglenes helyen, a Hűvösvölgyben, a Sztechlo Gábor Evangélikus Szeretetszolgálat Sarepta-Öththonának udvarán leplezték le.

Galambos Ádám beszámolója eredetileg az evangélikus.hu oldalon jelent meg.

A Budapest Főváros II. Kerületi Önkormányzat, a Magyarországi Evangélikus Egyház és a Raoul Wallenberg Emberség Háza Egyesület szervezésében tartott ünnepségen Őrsi Gergely, Budapest II. kerületének polgármestere kiemelte, hogy Salkaházi Sára, Sztechlo Gábor és Friedrich Born sem hősnek születtek, sőt nem is arra készültek, hogy emberleleteket mentsenek. Isten vezérelte őket, hogy kilépjenek a tömegből, és az embertelen diktatúra kiszolgálása helyett igaz emberekké váljanak. „Mi a szabadságot örökre kaptuk. Nemcsak lehetőségünk és felelősségünk, hanem kötelességünk is, hogy az ő emléküket őrizzük. És emlékezzünk arra: másokon segíteni felelősség” – állapította meg a polgármester.

Fabiny Tamás, az evangélikus egyház elnök-püspöke Sztechlo Gábortól származó idézetekkel érzékeltette, hogy milyen sokrétű személyiség volt az idén ötven éve elhunyt embermentő evangélikus pásztor. „Sztechlo Gábor elsősorban lelkes volt” – hangsúlyozta, majd felidézte Sztechlo nagytarcsai népfoiskola-szervező munkáját, amellyel összegyűjtötte és nevelte az ifjúságot. Kitért az 1944–1945-ös zsidómentésre, valamint szót a Gaudiopolisról – a Sztechlo alapította Örömváros gyermekköztársaság a második világháborúban árván maradt gyerekeknek menedéket adó budapesti Pax Gyermekotthonban működött –, Sztechlónak a fogyatékkal élő gyermekek és felnőttek között végzett diakóniai szolgálatáról, és svájci emigrációjáról is. Sztechlo Gábor „hiteles ember volt, akitől távol állt a hübrisz, a kivagyiság, vagy bármiféle külsőség. Ő egyszerűen csak ember próbált lenni a rászoruló emberek között” – mondta Fabiny Tamás.

„A teremtett értékek között a legnagyobb az örök életű lélek” – idézte Salkaházi Sárát, a zsidókat mentő, 1944 decemberében a nyilasok által kivégzett szerzetesnőt, a Szociális Testvérek Társaságának tagját Németh Emma. A Szociális Testvérek Társaságának kerületi elöljárója az emlékezésen túl a jelen kérdéseiről is szót. „Ma is vannak ártalmas eszmerendszerek. Az emberi jogok ma sem érvényesülnek maradéktalanul. Szűkebb és tágabb világunkban az önfeláldozó szeretet helyett gyűlöletet tapasztalunk gyakran.” A kerületi elöljáró ezért a jelenlévőket a béke és az igazságosság munkálására hívta, valamint Salkaházi példáján keresztül rámutatott, hogy felelősségünk szót emelni a mai kor üldözöttei érdekében.

Rauh Edit, a Raoul Wallenberg Emberség Háza Egyesület képviselője szervezték munkájáról és szellemiségéről beszélt, valamint kiemelte, mennyire fontos átadni az üzenetet a fiatalok számára.

Emlékoló

Pillanatképek a Zsidó Világkongresszus jeruzsálemi üléséről

Ötven országból mintegy 400 küldött vett részt a részben tisztújító, részben az Izraellel való szolidaritást demonstráló 13. plenáris ülésen. A magyarországi zsidóság tevékenységét elismerően az eddigi 2 mandátumot 12-re (!) emelték, így ennyien is voltunk a kétnapos találkozón. A csoportot természetesen az eddigi „2” vezette: Feldmájer Péter és Zoltai Gusztáv. Hogy hallottunk-e valami újat a szónokoktól? Nem sokat. De – gondolhatja és joggal az olvasó – más a médiából megtudni, hogy áll például a gázai helyzet, mint egyenesben, élőszóban az előadóktól: Simon Peresztól, Ehud Olmertől, Ehud Baraktól, Cipi Livnitől vagy Benjámin Netanjahutól... Mert ők mondták, mondták... A hallgatók meg gyakran tapssal szakították meg beszámolóikat. Ahogy a ZSVK elnöke, Ronald S. Lauder meg is jegyezte: közhely, hogy Izrael és a Zsidó Világkongresszus nincsenek meg egymás nélkül. Lauderről csak annyit: nem csak a magyar zsidóság önzetlen jótévedője, iskolái Európáig tanúsítják a nevelés fontosságát mint a zsidó fennmaradás zálogát. Magyar gyökereit hangsúlyozandóan fényképezkedett küldöttségünkkel.

Négy szemközt az Istennel

Siratófal. Rögtön az érkezés után. Hová is lehetne előbb? Amikor sikerült a Falhoz férkőzni (nehéz volt), rákönyökölni, imádkozni, elhelyezni az ott-honról hozott kvitlit – mögöttünk már többtucatnyian várták, hogy rájuk is sor kerüljön. A szokottnál is többen voltak, talán a jom kippur kátán miatt, talán másért. És hogy ott mindig lehet valami újat látni, arról most egy vagy ötven főből álló, chászid külsejű csoport gondoskodott, amelynek tagjai zsákba (!) öltözve, igen hangosan könyörögtek Hozzá. Mint megtudtam, ők a Szentély pusztulásának gyászolói, ezért öltönek zsákokat.

Add már, Uram, az esőt...

A májust idéző időjárás örömmel tölti el a küldötteket, különösen a zord eszokról érkezettek. Januárhoz képest szinte teljes a vegetáció, virágok sokasága gyönyörködte az amúgy is csodálatos város látogatóit. De nem az izraeliek! Ők tragédiaként élik meg azt, amit mi élvezünk. Mert ilyenkor esőnek kéne esnie, és nem hétágra sütni a napnak, a menórát idéző „hétágra” (még ez is Jeruzsálemtől szól). Így külön imát is iktatnak be a smone eszrebe – esőért. Így elzáródnak híres rabbik sírjához, és ott könyörögnek – esőért. Különös a pesti télből jötteknek: a természet színeinek csodálatos többszínűsége mások csapásnak tekintik.

Biztonság?

A szállót, amelyben a küldöttek laktak, csak akkor veszik körbe fegyveres biztonságiak, amikor az államelnök vagy egy miniszter beszél. Egyébként könnyebb bejutni, mint a Síp utcába... Az egyik díszvacsorán a magyar nagykövettel ülünk egy asztalnál. Kellemesen elbeszélgetünk erről-arról, sőt másról is. Valaki felteszi a kérdést: melyik arab országba készül, ha itt lejár a kiűzetése? Persze konkrét választ nem kap az illető (ne kérdezzék diplomatától ilyeneket!), az viszont tény, hogy a kérdés indokolt. Tudniillik néhányan elődei közül arab országokban folytatták. Ez eddig egyirányú utcának bizonyult, mivel arab területről még senki nem lett Izraelbe delegált magyar nagykövet...

Hja, Isten és a külügyminisztérium útjai kiszámíthatatlanok.

Kardos Péter
(2009)

A hadba vonulók imája

Örökkévaló Istenünk, a Seregek Ura, Izrael Istene, aki a kerubokon trónol:

Te parancsoltad nekünk Tórádban, mondván: Halljad, Izrael! Ti ma készültök a harcra ellenségeitek ellen, ne csüggedjen szívetek, ne riadatok meg, és ne rettegjétek tőlük; mert az Örökkévaló Istenetek az, aki veletek megy, hogy harcoljon éretteket ellenségeitekkel, hogy megsegítsen benneteket!

Most pedig ellenségeitek háborognak, és gyűlöllőid felemelték fejüket. Néped ellen titkon ármánykodnak, és tanácskoznak ellenük. Gyertek, mondják, irtsuk ki e népet, hogy ne is emlékezzenek többé Izrael nevére!

Légy Izrael katonáival, néped küldöttjeivel, akik ma hadba vonulnak ellenségeink ellen! Erősítsd és báto-

ritsd őket, pereld perünket, harcold harcainkat, tarts előtűnk védőpajzsot, és kelj fel, hogy segíts nekünk, és válts meg bennünket kegyedben...

Kérünk, esdeklünk, Örökkévaló, segíts meg!

Kérünk, esdeklünk, Örökkévaló, segíts meg!

Kérünk, esdeklünk, Örökkévaló, hadd járjunk sikerrel!

Kérünk, esdeklünk, Örökkévaló, hadd járjunk sikerrel!

Adj hát nekünk segítséget az ellenséggel szemben, hisz az emberek segítsége mit sem ér. Isten nevében győzni fogunk, elleneinket ő tapossa el!

A tábort főrabbi, Ronecki ezredes által komponált ima
(2009)

Olvasóink véleménye

Örömmel olvastam az Új Élet január 15-én megjelent számát.

Az „Izraelnek joga van az önvédelemhez” című cikk bátor, hősiességű, olyan, amelyet elvár a világ zsidósága a magyar zsidóktól.

Megszűntek azok a napok, amikor féltünk beszélni vagy nyilvánosan írni.

Az újság többi része is megható volt, pl. Golda Meir mondása: „Sohasem fogjuk az araboknak megbocsátani, hogy fiainkból gyilkosokat csináltak.” Alatta pedig a 129-es zsoltsár és a „hadba vonulók imája”.

Öröm olvasni az Új Életet még Ausztráliában is.

Közben eltelt egy pár nap. A terrortelenes harcban megint győztünk, reméljük, hosszabb ideig nyugton hagyunk.

Kívánunk az Új Életnek további bátorságot és nagy olvasókört.

A magam részéről feleséggel és 18 éves unokámmal holnap felszállok egy repülőgépre Izrael irányába.

Jó lesz megint otthon.

Arje Singer
Sydney
(2009)

Izraelnek joga van az önvédelemhez!

Nincs olyan állam, olyan kormány a világon, amely tétlenül tűrné területének folyamatos támadását, lakosainak folyamatos veszélyeztetését, és ne tenne meg mindent védelmükre.

A modern zsidó államot megalakulása óta folyamatosan fegyveres fenyegetések, támadások érték az arab világból, és hosszú időnek kellett eltelnie ahhoz, hogy a palesztin lakosság többsége tudomásul vegye a békekezdeményezéseket és elismerje Izrael létezését, elfogadja a békés egymás mellett élés elvét.

Izrael eleget tett vállalt kötelezettségeinek, és 2005-ben teljes egészében kiűrtette a Gázai övezetet, lehetőséget adva ezzel az ott élőknek arra, hogy saját maguk szervezzék meg életüket, s nyugodt hétköznapiakon építsék országukat, fejlesszék gazdaságukat.

A kivonulás utáni békés fejlődést 2007-ben megakasztotta az, hogy a Hamász terroriszervezet fegyveres erőszakkal megdöntötte a demokratikusan megválasztott Palesztin Hatóságot a Gázai övezetben, és egy terrorista miniállamot hozott létre.

Ez a terrorista csoport folyamatosan rakétákkal támadta a zsidó állam déli részét, majd egymillió békés ember életét és biztonságát veszélyeztetve.

Célpontjai mindig lakott területek, óvodák, iskolák, kórházak voltak, céljuk pedig kizárólag az, hogy minél több izraelit öljenek meg korra, nemre, vallásra, pártállásra való tekintet nélkül, s félelmet, rettegést keltsenek a polgári lakosság körében.

A létrejött tűzszünetet számtalanszor sértették meg újabb rakétatámadásokkal, s Izrael példátlan türelmet tanúsított, mikor ezekre csak a legszükségesebb mértékben válaszolt.

A tűzszünet meghosszabbítására tett javaslatokat Gázából visszautasították, és megsokszorozták a kilőtt rakéták számát, munkájukat végző, otthon pihenő embereket gyilkoltak meg.

Minden embert megillet az önvédelem joga, és ugyanez megilleti a nemzetközi jog szerint az államokat is, de míg minden egyes ember saját maga döntheti el, él-e ezzel, addig egy állam vezetőinek kötelességük polgáraik érdekében az önvédelem gyakorlása.

A Gázában hatalmon lévő terrorista csoportok túszként tartanak több mint egymillió civil lakost, katonai bázisokat lakóházakba, iskolákba, mecsetekbe telepítették, és büszkén hangoztatják, semmilyen árat nem sajnálnak azért, hogy elpusztítsák a zsidó államot, annak több mint hatmillió lakosát elűzzék, meggyilkolják.

Magyarországnak, a Magyar Köztársaságnak Kormányának, a parlamenti pártoknak egyértelművé kell tenniük – mint azt tette több európai politikus és George W. Bush amerikai elnök is –, hogy a konfliktusban az önvédelmet gyakorló Izrael mellett állnak, és elélik a tűzszünetet felmondó és azt sokadiszori felhívásra is elutasító Hamász-terroristák provokáló, agresszív támadásait.

Felkérünk minden magyarországi civil szervezetet, hogy álljon ki a gyilkos terrorista támadásokkal szemben önvédelmet gyakorló izraeli nép mellett.

Magyar Zsidó Kongresszus
(2009)

Kalandom az Új Élettel

– Jó napot! Kérek egy Új Életet! – mondom az egyik aluljáró újságárúsának.

A férfi rám néz, szemében sem cinkosság, sem ellenségesség, csak úgy megkérdi:

– Maga is...?

Na most aztán mit mondjak: meséljem el neki az életemet? A családom eredetét? Izraeli látogatásomat, a Dohány utcai zsinagógához fűződő érzelmeimet? Vagy mondjam azt neki, hogy á nem. De miért tagadnám meg hovatarozásomat? Csak azért, mert mögöttem hosszú sor áll? És a válaszomat legalább hatan hallanák? Legyek slágfertig és mondjam azt, hogy nem a magam részére lesz? Megkért a szomszédasszony. És mi lesz, ha ezzel a válasszal nem éri be, és visszakérdez, hogy a szomszédasszony zsidó-e. Hátranézek, és legszívesebben azt mondanám, hogy félreértett. Én egy Hócipőt kértem. Nem, ezt nem mondhatom, mert akkor esetleg megkérdezi, hogy: szánkóznai teszszik menni? És akkor legalább nyolcan hallanák, hogy a Kékestetőre megyek, és nincs még hócipőm. Az ember ne fecsegye ki a hétfégi titkait. Nem beszélve arról, hogy mi van akkor, ha vannak köztük hó- és cipőellenesek?

Nem, ezt nem mondhatom. De akkor mit mondjak? Hogy inkább adjon egy Nók Lapját? Előbb fel kell készülnöm, hogy abból mekkora galiba lehet. Ez esetben nem kérdezheti meg, hogy „maga is...?” – hiszen látja, hogy abból vagyok. Legfeljebb azt a kérdést teheti fel nekem, a szinglinek, hogy megromlott-e a házasságom és tanácsra van-e szükségem. Akkor meg el kéne mesélnem, hogy hányszor nem mentem férjhez.

Úristen, milyen lapot kérjek, mit mondjak? Végignézek a mögöttem álló kisebb tömegen, mely nem oszlik, és mindenki drukkol, hogy mi lesz ebből. Heureka! Kérek tőle egy Búvárlapot. Igaz, soha nem merültem még le a tengerek mélyébe, de állítólag soha nem késő elkezdni. Úgyis szükségem van sportolásra, ezt zengi minden médiahangszóró. Már majdnem kértem tőle, amikor hirtelen földrajzilag beazonosítottam kis hazánkat, és rájöttem, hogy nincs is tengerünk. Mi hasznát venném télen Közép-Európában egy „hogyan találjuk meg a korallokat a Földközi-tengerben” kér dészörnek? Elvetve. Egyre rosszabbul érzem magam a bőrömben, már semmi drukk mögöttem, inkább dörmögés hallatszik.

Milyen lapra tudok jó és nem kompromittáló választ adni? Próbálkozzam a Varrás-Horgolással? Nem, még megkérdezi, hogy tudok-e horgolni. És nem csaphatom be, hogy azt mondom, yes, amikor még kötötűt sem láttam életemben. Kezdek kifogyni az ötletekből, kezdek izzadni, és kezdek félni, hogy elmegy az utolsó metrő.

– Tudja mit? Nyugodtan adjon egy Új Életet, mert ezt a régít már unom. Egyébként magam is...

– Parancsoljon.

Hónom alatt az Új Élettel elhagyom az újságárust, az aluljárót, és elindulok felfelé. Odafent hátha egy új élet vár rám.

Bozsán Eta
(2009)

Benedek István Gábor

Búcsú Córesz bácsi legendájától

Lefkovic Sándor emlékére

A legenda, amely Ahasvérus „bolygóvá tételéről” szól, alighanem jóval előbb megszületett, kialakult, mint azt az eredeti történet jelzi. Hiszen már az ősapák sorsa, istenkeresése, szent vándorlása is azt mutatja: nem lehetett előtűk természeti, politikai és katonai határ, akadály, amely visszafogta volna őket az úttól, a megismeréstől, a kíváncsiság csillapításától.

Nincs zsidó ember, éljen bárhol a nagyvilágban, akiben ne lakozna ott az Örök Vándor. A Nagy Kalandor, a Kutató, a Kereső, a Feltaláló. Amint testileg, lelkiileg, szellemileg felkészülünk a Tettre, megyünk, hogy tapasztaljunk, megbizonyosodjunk.

Mentek az ősök, mentek mindig. A Szentföldről Egyiptomba, Babilóniába, a Templom lerombolása után Európába, Ázsiába, s ha a közeli nemzedékeket nézzük: így ment Vámbéry Ármán Perzsiába, Munkácsi Bernát a Volgához, Stein Aurél Kínába, a halucok Izraelbe.

Én Lefkovic Sándort ilyennek látom: ő a mindig újjászülető, az örökké vándorló, a múlhatatlanul nyugtalan, kíváncsi zsidó ember megtestestítője. Akár szobra is állhatna itt, a gettó negyedében.

A magyarországi Teitelbaumok városából jött, Sátoraljaújhegyről, ott tanult jegyzett tanárok védőpajzsa, tálesza alatt. Szimbolikus foglakozást választott: pék lett, kenyérsütő, akit megbűvölt a zsidó szimbolika: igazi kenyeret adni a szellemi táplálék mellé. Mert végtelen tudást is felhalmozott: hibátlan imaköltő, jártasságot a Tórában és a Talmudban, s ahol kellett fiatal éveiben: a végtelen zsidó ismeretek szétszórt mondat- és gondolatmorzsáit újra egységes kenyérré varázsolni.

Amikor annak eljött az ideje, a Szentföldre vándorolt, fegyverrel harcolt az ősapák ősi otthonáért, majd visszatért oda, ahol született. Szegény volt, és szegény is maradt, miközben megöregedett, s már csak a betegséggel küzdött.

Akárhogy is, igazi hazája a zsinagóga maradt. A közössége. Mert ő mégsem útközben érezte jól magát, mint egy másik zsidó legenda hőse, a mesésen szeretni való Kohn bácsi, hanem imádkozás közben.

És ő már tudta, hogy a végtelen időben ott él a Dob utca és a Wesselényi utca, a körút és a Hegedűs Gyula utca sarkán, mindig ott áll, és mondja, mondja vég nélkül összegzését, akár a bölcsek bölcse, Salamon király: „Córesz az egész világ.”

(2009)

Mazsihisz-mikve Miskolcon

A vallásgyakorlás fontos részének számító rituális fürdőt adták át a Kazinczy utcai zsinagóga udvarán. Az eseményen megjelentek a hazai zsidó élet helyi és országos képviselői. A 40 millió forintos költséggel megvalósított beruházást a kormányzat is támogatta.

Miskolcon a második világháború előtt két mikve is működött, a legutóbbit 1968-ban bontották le. A népszerűbb a mai Szinvapark bevásárlóközpont területén állt, közvetlenül a Szinva patak mellett. Erről tanúskodnak azok a korabeli képek, amelyek ma is láthatók a Déryné utca 20. szám alatt található Miskolci Zsidó Múzeumban. A városból a hivatalos adatok szerint 15.400 zsidót vittek el a halál- és

Közösen a közösségért

munkatáborokba, s csak kevesen élhették meg a felszabadulást, így jelentősen csökkent a vallásgyakorlók száma. Ezért tartják fontosnak a zsidó élet vezetői a most átadott

rituális fürdőt, amely a külföldi chászid zarándokok igényeit is tökéletesen ki fogja elégíteni.

Az átadáson természetesen ott volt Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke; Deutsch Miklós, a helyi hitközség elnöke; Markovics Zsolt miskolci főrabbi; valamint az EMIH részéről Köves Slomó vezető rabbi és Avraham Braun miskolci rabbi. A város képviselőiben Veres Pál polgármester mondott beszédet.

A zsinagóga viszont sajnos még mindig fájdalmas pont, és nem csak a vallásos emberek számára. A helybéli polgárokon kívül a hazai és a külföldi turisták is hiányolják a pár évvel ezelőtti operafesztiválok idején még koncerteremként használt épület felújítását. Egymásra dobált padok fogadják az egykor szebb napokat látott templomban a látogatókat. A most átadott mikve viszont gyönyörű lett, egy kis ékszerdoboz a zsinagóga udvarán. Dr. Grósz Andor bízik abban, hogy lesznek olyan fiatal párok, akik a házasság megkötését megelőzően megmerítkeznek majd a medencében.

M. Vadas Zsuzsa

Bejegyzés, törlés, emlékezet

A hatvanas évek végén az időszerű jogi ismeretek elsajátításának jegyzetében, előadásaiban nem találkoztam a vészkorszakban alkotott, alkalmazott zsidóellenes magyar jogszabályok többségével. Annál többet hallottam az ilyen magyar „jogintézmények” és az ezek végrehajtása kapcsán érintett (értsd: üldözött), életben maradt magyar állampolgár zsidók bánatáról, gyászáról, tragédiájáról.

1944. április 28-án rokonaink – akikkel mi, az unokák nemzedéke, soha nem találkozhattunk – üzlethelyiséggel is rendelkező lakóházának B) Tulajdoni lapjára a telekkönyvi előadó az 1944. április 14-én meghozott, április 16-án hatályba lépett 1600/1944. ME számú rendelet szerint „Korlátozás” megnevezéssel azt jegyezte be szálkás kézírásával, hogy a „Weinberger Dezső és neje. sz. Weisz Ilona” tulajdonát képező ezen ingatlanra feljegyeztetik, hogy „az ingatlan tulajdonosa Zsidó”.

Azért azt felrovom az egykori jogalkotóknak, hogy kihagyták a rendeletről azt a regulát, miszerint valamennyi magyar ingatlan tekintetében fel kellett volna tüntetni, hogy a tulajdonosa Magyar, Szlovák, Román, Cigány, Német, Horvát és a többi.

A nagybetűs „Zsidó” bejegyzés vajon a tulajdonosok iránti honfitúti tisztelet jele volt a magyar királyi (?) miniszterelnökség részéről?

Serény hivatal volt a telekkönyvi. Precíznek már nem minősíteném, mert még három tulajdonostárs is be volt jegyezve (unokatestvérek). Őket illetően a hasonló „eredetjelzés” bejegyzése kimaradt, pedig... Mindenki tévedhet ugye, még a tkv.-i betétszerkesztő vagy betétszerkesztő bíró is – ki tudja, melyikük teljesítette a zsidózó ME rendelet előírásait.

A dédszülők nem éltek meg, hogy 1951-ben a köteleességtudó telekkönyvi hivatalnok kézbe vette a kis alakú bélyegzőt („egy lehelet, egy a párna”), a tintapárnára nyomta, és hipp és hopp, megszüntette minden indokolás, megjegyzés, jogszabályidőzet szövege nélkül a bejegyzést e bélyegzős szöveggel: TÖRÖLVE.

Ugyanekkor, 1951-ben került öröklés jogcímén a holttá nyilvánítást tartalmazó 1945-ös bírói döntés alapján a szülők életben maradt két lányának tulajdonába a ház. Hat évig tartott tehát az ügyintézés. A zsidózó bejegyzés anno alig két hétig!

De még nincs vége, mert mint említettem már, volt még három tulajdonostárs, akik túlélve a borzalmakat, 45-ben alijáztak. Velük csak ekkor, 1951-ben kezdődhetett – kölcsönös egyetértés alapján – az átruházási ceremónia. Böröndnyi irat gyűlt tanácstól, telekkönyvtől, értékforgalmi banktól, illeték-hivaltól, tanúktól, az öt rokon levelezéséből. 1961 júniusában lett vége a bürokrácia gürbegurba, cammogó folyamatának, és sikerült a tulajdoni viszonyok rendezése.

Igen, abban az időben már nem kellett a tulajdonos zsidóságára utalni. Bár! Bár láttam én 1945 és 1950 között kiállított olyan személyi okmányokat, amelyeken szerepel, hogy izr., r.kat., ref.

Jut eszembe, a zsidózó telekkönyvi ügyekről nem tanultunk anno a magyar jogtörténeti stúdium keretében. Máig tudom azt a kis rigmust, hogy TU-FÖ-HA-HA-TE-JE-VÉ-E-VÉ-TA. A telekkönyvből bejegyezhető jogok felsorolása volt ez, dallamos rövidítésre átköltve. Ez a mondóka megmentette a felejtéstől azt a vizsgázót, akinek a felsorolás tétele jutott a vizsgára. (Volt egy másik is: BÁ-BU-EP-KA-NA-PO-SO – szabad királyi városok.)

Kicsit kutattam, de nem találtam még nyomát, hogy a 80 évvel ezelőtti, ZSI-betűs telekkönyvi bejegyzés vizsgátfel volt-e anno, s az egykori jurátusok vajon milyen rigmusba ágyazták be a ZSI-t, hogy ki ne hagyják.

Mondandó lényege, a telekkönyv nem felejt... Hát még az érdekelt!

Politzer Tamás

Egy különös sírkő története

Közvetlenül a máramarosszigeti temető fala mellett – ott, ahol a halva született gyermekeket és az öngyilkosokat temették el – található egy sírkő. Alig olvashatóan ez áll rajta: „Itt van elrejtve Jehuda-Iván, (az) Orosz.” Alatta pedig: „Aki megment egy lelket, olyan, mintha a világot mentette volna meg.”

Az 1900-as évek elején különös alak jelent meg Szigeten. Chájim Zwi Teitelbaum főrabbi engedélyével a nagy zsinagógában kapott lakhatást. Magas, jó megjelenésű férfi volt. Viselkedésében viszont bolygó lélek benyomását keltette. Senkivel nem állt szóba. Azt suttozták, Moszkvából menekült el, amikor kiderült, hogy a cári család hölgy tagjának a szeretője. Néhány nap múlva ahogy jött, el is tűnt... a temetőben pedig megjelent egy sírkő a semiből!

A történet jóval régebben kezdődött. A szaploncai Jozsef Meir Weisz rabbi egy házaspár kereste fel a panasszal, hogy nem született gyermekük. A rabbi megáldotta őket, és a kellő idő elteltével az asszonynak fia született. Am gyenge és beteges volt szegény, félő, hogy nem éli meg az egy éves kort. Apja visszautazott a rabbihoz, kérve, hogy imádkozzon fia életéért. Nem sokra rá egy éjjel az anya arra ébredt, hogy egy katona áll a gyermeke ágya mellett, és ezüstszerlepből a homlokára csepegtet valamit. Az asszony sikoltozni kezdett, mire a katona eltűnt. A fiú meggyógyult, és napról napra erősödött. A történetet elűjságolták a szaploncai rabbinak, aki a szigeti főrabbihoz küldte a szülőket. Chájim Zwi főrabbi meghallgatta őket, majd arra utasította a sameszt, hogy menjen a temetőbe, az Orosz sírjához, és mondja háromszor: „Iván! Chájim Zwi Teitelbaum hívat!”

A következő éjjel az Orosz szelleme megjelent a rabbinál!

– Mondd, Iván! Kinek az utasítására voltál a gyereknél?

A szellem beszélni kezdett:

– Oroszországban erőnek erejével vitték katonának a zsidó fiúkat. Én is az orosz hadseregbe kerültem. Úgy kellett élnem, mint a nem zsidóknak. Egy-szer négy katonatársammal kimenőt kaptunk. Moszkva határában kőboroltunk részegen, amikor egy jómódú zsidóba botlottunk. Az oroszok elvették a pénzét, őt magát pedig felkötötték egy fára. Továbbmentünk, aztán én lemaradtam, visszazaladtam, és levágtam a kötélről a nyomorultat. Még élt, rövidesen magához tért. Elrejtettem szegényt a fák között. Amikor társaim észrevették, hogy nem vagyok velük, keresésemre indultak. Kiderült, mit tettem, erre felakasztották, nehogy eláruljam őket!

Lelkem mennyei bíróság elé került. Hatalmas, homályos teremben, egy átlátszó fehér függöny előtt találtam magam. A függöny mögött angyalok ültek körül egy hófehér alabástromasztal. Váratlanul megszólalt egy égi hang: „Legyen világosság!” Erre égi fény öntötte el a termet! A hang felszólított, hogy számoljak be életemről. Nem hallgattam el semmi bűnömöt. A Vád angyala azt mondta: „A Pokol tüzére véled, elhagytad néped, Izraelt! Úgy éltél, mint a nem zsidók!” A Tanúság angyala védelmezte: „Nem tehetted mást! Kényszerítették.” A Kegyelem angyala pártfogolt azzal, vegyék figyelembe, hogy megmentettem egy embert! Végül az Igazság angyala döntést hozott: „Tegyük próbát! Küldjük vissza a földre! Töröljük ki fejedből a történeteket. Adjuk parancsba: »Szakíts és ronts, pusztíts és rombolj, építs és plántálj!« (Jer. 1/10) Meglátjuk, mit teszel!” Erre zuhanni kezdtem, egyenesen Moszkvába, a cári palotába, egy gyönyörű asszony ölébe! „Szemei szelídek, mint galambok szemei, mikor vízbe néznek.” (Énekek éneke 5/12) „Színméztől csepegték ajkai, ínye simább volt az olajnál.” (Péld. 5/3) „Jöjj, ittassodjunk szeretettel – sügta fülembé –, reggelig enyegegjünk a szerelemben.” (uo. 7/18) Ölelése, mint emésztő tű! És ekkor hangot hallottam: egy anya sírását beteg gyermeke ágyánál! Kitéptem magam az asszony karjai közül, és a zokogó hang felé indultam. Megtaláltam a haldokló gyermeket. „Megemltem az üdvösség serlegét, az Örökkévaló nevét idézve.” (116. zsolt. 13) Az élet vizét csepegtettem a gyerek homlokára.

Ezután megint az égi bíróság előtt találtam magam. A Béke angyala ki-mondta a végzést: „Az Éden kertjében a helye!” »Aki megment egy zsidó lelket, olybá vétetik, mintha az egész világot mentette volna meg!« (Szanhedrin 37)

Szardócz J. Ervin főrabbi

Amerikai elitegyetemisták a zsidó múzeumban Budapesten

A Harvard és a Yale Egyetem húsz-húsz hallgatója látogatott Budapestre, hogy megismerkedjen a magyar zsidóság történetével és jelenével. Vezetőjük a 22 éves, magyar származású Erdős Zebulon volt, aki kisgyermekkorától az Egyesült Államokban él családjával, jelenleg a Harvard végzős hallgatója.

A két elitegyetem tavaly ősszel kezdte szervezni ezt a tanulmányutat, amelynek úti célja eredetileg Auschwitz-Birkenau volt, de Erdős Zebulon ötletére beiktatták Budapestet is, hogy a diákok azt is lássák: milyen egy élő, virágzó zsidó közösség. Ebben jelentős szerepet játszott, hogy Erdős Zebulon középiskolás korában Magyarországon, a fővárosi Magyar Zsidó Múzeum és Levéltárban dolgozott önkéntesként.

A szervezés megkezdődött, de időközben megtörtént október hetediké rettenete, majd utána több amerikai egyetemen fellángolt az antiszemitizmus, ami mélyebb értelmet is adott a tanulmányútnak. Ebből a szempontból óriási jelentősége volt annak, hogy a két elitegyetem 40 hallgatója testközelből élhette át: milyen egy valódi zsidó közösség, s mivel az útjuk Budapestről Auschwitz-Birkenaubá vezetett, azt is megérthették, hogy milyen drámai következményei vannak az antiszemitizmusnak.

A diákok közül többen életükben először jártak Európában, s egyikük

Nemecsek Panni, a múzeum munkatársa beszél az intézmény gyűjteményéről

sem volt még Magyarországon. Beszéltünk egy lánnyal, aki a Yale egyetemen nemzetközi kapcsolatokot tanul, ő például eléggé rácsodálkozott a budapesti zsidó életre – és több diáktársához hasonlóan arra is, miképpen történhetett meg a magyar zsidókkal a holokauszt.

A magyar zsidó történelemről dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke tartott nekik rövid összefoglalót, aki dr. Kunos Péterrel, a Mazsihisz-BZSH ügyvezetőjével fogadta őket. Ezután a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár kiállítását tekintették meg –

ez volt az a helyszín, ahol igazából rádöbbenhettek: milyen vallási és kulturális értékei voltak annak a magyar zsidó közösségnek, amit a holokauszt szinte teljesen elpusztított.

Látható és tapintható volt a megrendültségük – remélhetőleg hazautazásuk után ezt a megrendültséget is megemlékít majd az Egyesült Államokban azoknak a diáktársainak, akik palesztin kendőbe burkolózva tüntetnek Izrael és a zsidóság ellen.

Szöveg és kép: Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár

A szeretetre és a békére épül a hazai zsidó, keresztény és muszlim vallásúak párbeszéde

Weisz Péter és dr. Assani Omar hiszik, hogy a világ jövője csak a békés egymás mellett élés lehet. A gyűlölet mögött sosem a vallást kell keresni, hanem az embert.

Áprilisban újabb állomásához érkezett Kecskeméten a Szentírás közös elnevezésű konferenciasorozat, amelyet a Magyarhoni Zsidó Imaegylet és a Barankovics Izraelita Műhely

netét: a zsidóknak adtam Mózeszt, a keresztényeknek Jézust, neked adom a bennszülött népeket. És hozzáteszi Isten követe Mohamednek: és higgyél azokban az írásokban és könyvekben, profétákban, akiket előttem küldtem le neked. És itt felsorolja az összes zsidót, Jézust is – részletezte Weisz Péter.

– A muszlim a Korán szerint az az

fognak alkalmazkodni. A legtöbb érkező nem érzi jól magát, kulturális sokkot kap. Régen is volt vándorlás a népek között, én is így kerültem Magyarországra. Aki tanult, dolgozott, magáévá tudta tenni az itteni értékrendszert, hozzá is tudott tenni, az ma is itt él. Aki nem, az elment. Am a most érkezők nem tudnak visszamenni a szülőföldjükre, mert ott háborúban lerombolták a házaikat, ölik egymást az emberek, nincs perspektívájuk. Annál veszélyesebb helyzet nincs, mint amikor az ember elveszti a kilátásait. Ez így katasztrófa. Ezért kell beszélünk a zsidók, a keresztények és a muszlimok világáról, mert az ellenségeskedés, a háború zaja helyett az emberek másféle hangot is kell hogy halljanak – emelte ki dr. Assani Omar.

A gyöngyösi orvos elmesélte, hogy szülőházájában, Szíriában sosem volt bajuk az ott élő zsidókkal. Mint mondta, ha gyerekkorában az édesanyjával elmentek a zsidó kereskedőhöz ruhaanyagot venni, elégt volt, ha az édesapja később fizette ki az árát, amikor épp arra járt. Az emberek bíztak egymásban. Sőt, a zsidókat úgy hívták: unokatestvér. Weisz Péter megerősítette, hogy a közel-keleti zsidó rokonaival szintén az unokatestvér szót használják a muszlimokra.

– Mintegy száz évvel ezelőttig a sémiták – arabok és zsidók – földje létezett tulajdonképpen az egész Közel-Keleten. A Koránban arabokról és zsidókról van szó, ezek a sémiták. A sémiták földje a jelenlegi Szíria, Irak, Izrael, Jordánia, Szaúd-Arábia egy része. Aki antiszemita tehát, az arab- és zsidóellenes is. Ezért az iszlám radikalizmusra antiszemitizmust mondani tudatlanság – jegyezte meg dr. Assani Omar.

Sém Ábrahám őse volt, tehát a sémiták Ábrahám elődjéhez tartoznak, magyarázta Weisz Péter. Azaz Ábrahám és Mohamed ő-őselődje egy sátorban lakott, egy törzs volt, tette hozzá.

– Ki kell mondani: ami ma a világban folyik, az nem a vallásokból ered, és nem is genetikai eredetű, hanem a 20. századi gyűlöletből fakad. Abból a megosztásból, amiben minden nagy hatalom benne volt a világháborúk, az eltérő ideológiákon alapuló világrendszerek idején – mutatott rá Weisz Péter.

Dr. Assani Omar ehhez hozzátette, nem akarnak idealizálni.

– Mindig voltak háborúk. A sémitáknál is a törzsek között. De ekkora, az élet kioltására törő gyűlölet nem volt, mint ma. Ez valóban a 20. század történéseinek következménye – mondta dr. Assani Omar.

Weisz Péter megjegyezte, tragédia, hogy a megoldás helyett az történik, amire a nagyhatalmak, a pénz hatalom meg a fegyverlobbi hergeli a feleket. A gyűlölet mögött sosem a vallást kell keresni, hanem az embert, mondta.

– Ahol gyűlölet, kirekesztés, háború van, ott nincs jelen sem zsidó, sem keresztény, sem muszlim megközelítéssel Örkévaló. Mert nincs három Örkévaló, mindhárom vallás követői ugyanabban az Istenben hisznek. Kirekesztés, el nem fogadás egyik vallásban sincs. És az nem is megoldás. Hisszük, hogy a gyerekeink és unokáink jövője csak a békés egymás mellett élés lehet. És nem igaz, hogy nem tudunk együtt élni. Közös küldetésünk hinni az Örkévalóban és az emberben. Nem a zsidó vagy a keresztény vagy a muszlim emberben, hanem az emberben. Omarral az az álmunk, hogy egyszer a Közel-Keleten közösen, békében felkereshessük a zsidó és a muszlim barátainkat. Az is boldogságot ad, ha ezt csak a gyerekeink vagy az unokáink tehetik majd meg – foglalta össze Weisz Péter.

Szabó István/heol.hu

A fiú, aki túlélte a második világháborút, majd nemzetközileg is híres orvosná vált

80 Nemrég jelent meg magyarul is a ma-kői születésű orvosprofesszor, neuropatológus, egyetemi tanár, nemzetközileg elismert Alzheimer-kutató Lantos Péter ifjúsági regénye, *A fiú, aki nem akart meghalni*. A szerző maga is holokauszt túlélő, a Kolibri Kiadó pedig a 80. évfordulón szeretett volna ezzel a kötettel méltóképpen emlékezni.

Az 1939. október 22-én született Lantos Péter még az ötödik életévét sem töltötte be, amikor családjával együtt a bergen-belseni koncentrációs táborba deportálták. Nagyon hosszú utat tett meg, míg végül édesanyjával visszatérhetett Magyarországra. Sok mindent és sok mindenkit veszítettek el ezen az úton, és az életük a hazatérés után sem volt békés, zökkenőmentes. Tizenhét éves korában eldöntötte, hogy orvos lesz. Olyan hivatást keresett, amivel segíteni tud a szenvedőkön. 1968-ban fiatal orvosként megkapta a kutatókat segítő Wellcome Trust egy éves ösztöndíját Londonba, ezt követően pedig húsz évig nem tért és nem is térhetett haza, mivel a kommunista kormány eljárást indított ellene, és el is ítélték. Szakorvosi állást kapott Londonban, az idegtudományra specializálódott, 1980 óta a King's College pszichiátriai intézet professzora. 1995-ben a King's Healthcare neuropatológiai központ igazgatójává nevezték ki. 2001 óta az angol Orvostudományi Akadémia tagja. 2002-ben nyugdíjba vonult, és jelenleg is Londonban él. 2006-ban jelent meg Nagy-Britanniában, majd 2009-ben Magyarországon is *Sínek és sorsok* című, felnőtteknek szóló önéletrajzi regénye. 2023-ban pedig *A fiú, aki nem akart meghalni* (*The Boy Who Didn't Want to Die*) címmel gyerekeknek szóló memoárjában beszél gyerekszemzögből a gettóról, a koncentrációs táborról és a túlélésről. A kötet magyarul Miks-Rédai Viktória fordításában olvasható.

Mivel memoárról van szó, így ebben az esetben a cselekmény ismertetőjétől eltekintünk, hiszen az a fentebbi életútból pontosan kiolvasható. Az alig 200 oldalas regény ugyanis azt meséli el, hogy az akkor mindössze ötéves Péter hogyan szembesült a világ kegyetlenségével – pontosabban ő maga fel sem tudta teljesen fogni, hogy mi is történik vele és a családjával. A helyszín ezúttal nem Budapest, hanem Makó, majd Szeged, de ez a történeteket semmiben nem befolyásolja: itt is ugyanúgy szép fokozatosan különítették el és különböztették meg a zsidókat, majd zárták gettóba, míg végül felszállították őket a vonatra, amelyről senki nem tudta, mi lesz a célállomása. A gyermek Lantos a családjával együtt először Strasshofba, majd Bécsújhelyre (Wiener-Neustadtba) került, végül pedig a bergen-belseni koncentrációs táborban kellett hónapokat eltöltenie édesanyjával.

A szerző az emlékeit a lehető legőszintébb módon tárja az olvasó elé: a sorokon érződik, hogy egy felnőtt ember visszaemlékezése, de ugyanennyire érezhető rajta a gyermeki rácsodálkozás és ártatlanság. Pont emiatt válik a regény olyan művé, amely egyfelől tekinthető ifjúsági irodalomnak, hiszen a történeteket az ő nyelvükön keresztül meséli el, másfelől felnőtteknek szóló ropant megkapó és élvezetes olvasmányoknak – már ami a stílust illeti, mert a leírta inkább elborzasztanak. A második világháború kétségtelenül az emberiség történelmének egyik legnagyobb rémtette, amelyről nem lehet eleget beszélni ahhoz, hogy megakadályozzuk, hogy a jövőben megismételje önmagát, éppen ezért Lantos könyvének annak ellenére is megvan a létjogosultsága, hogy ezekkel a művekkel tele van a világ.

Ami azonban a regény nagy előnyére válik még, hogy nem elégszik meg a koncentrációs táborokban történtek leírásával, és nem végződik a felszabadítással. Ez csak a történet egy nagyobb szeletét teszi ki, de ugyanennyire fontosvá válik az utóélet is: az, hogy miként menekültek az oroszok elől, milyen volt a hazatérés, mivel kellett szembesülniük akkor, amikor végre visszatérhettek Makóra. Ahogy azt is látjuk, milyen nagy volt az a bizonytalanság, amely hónapokig tartott a rettegésben őket (a hazatérés után pedig évekig), és hogy mekkora erőt tudott adni a remény – ami a hazatérés után csak még inkább szertefoszlan látszott.

Maga a regény alig 170 oldalt tesz ki, de a kötet tartalmaz egy függelék is, amelyben a szerző leírja, hogy mi történt vele és a családjával a későbbiekben (sőt, még George Grossnak, annak az amerikai tisztnek is szentel egy rövid részt, aki a felszabadítás után elsőként lefotózta őket és segített rajtuk). Fotókkal gazdagon illusztrálva mutatja be azokat a helyszíneket, ahol az utazásuk alatt megfordultak, emellett talánuk térképet és egy szójegyzéket is. Ezek már csak azért is érdekesek, mert a regény eredetileg az angol olvasóknak íródott, így láthatjuk azt is, hogy ami nekünk talán magától értetődőnek vagy a regényből egyértelműnek tűnik, az más nemzetiségeknél extra magyarázatra szorul. Felnőttként pedig különösen jó volt olvasni a szereplők utóéletéről – ez (főleg a fotókkal kiegészítve) néha szívszorítóbb is, mint maga a háború borzalmai.

A fiú, aki nem akart meghalni tehát egy nagyon fontos könyv, amely remek alapot szolgáltat ahhoz, hogy a gyerekekkel együtt beszéljünk arról, hogy mit jelent embernek lenni, és hogy bizonyos eszmék milyen veszélyeket hordoznak magukban.

(Lantos Péter: *A fiú, aki nem akart meghalni* [The Boy, Who Didn't Want to Die], ford.: Miks-Rédai Viktória, Kolibri Kiadó, 208 oldal)

Flaisz János/Deszkavizio.hu

Megújult a toponári temető

Az összehangolt erőfeszítések és támogatói segítség eredményeként újjáéledt a toponári zsidó temető. Évtizedekig hanyagolták, de most nemcsak új kerítést állítottak fel, hanem a területet is alaposan megtisztították, és a meglévő sírköveket is megerősítették.

Az itt eltemetett Rabbi Tovia Katz családja jelentős részt vállalt a munkálatok költségeiből. A kivitelezés az ESJF (az európai zsidó temetők védelmére és megóvására létrejött alapítvány) és a Mazsihisz közötti szoros együttműködés eredményeként valósult meg.

A New York-i Beryl Steiner Shlita rabbi vezetésével ádar II. harmadik napján Tovia Katz rabbi családja felkereste nagy elődjük sírját, hogy méltóképpen megemlékezzen halálának 145. évfordulójáról. Mély hittel imádkoztak, elolvasták a Megila traktátus befejező részét, és kádist mondtak érte. A család ezután tiszteletét fejezte ki a rabbi anyja, Rabbánit Hindl Steiner sírjánál, és emlékezett az egykori toponári közösségre is.

Tovia Katz rabbi (1827–1879) nagy tekintélynek örvendett a kortárs tudós társadalomban. Bölcsessége és mély tóraismerete kivívta az elismerést, tanításaiból pedig számos nagyszerű és tiszteletré méltó mű született. Bár saját gyermeke nem született, élete során 29 árva nevelt fel.

A temető felújításának híre az azon a héten több mint száz tisztelő utazott el Toponára, hogy részt vegyen a rabbi jorcáján.

Weisz Péter és dr. Assani Omar

Forrás: Czímer Tamás/Heves Megyei Hírlap

közösen szervez a vallásközi párbeszéd jegyében. Weisz Péter, a gyöngyösi zsidó hitközség vezetője a Barankovics Izraelita Műhely elnökeként 2008 óta dolgozik a keresztény–zsidó párbeszéd elmélyítésén.

– A két szervezet három éve indította el ezt a konferenciasorozatot azért, hogy a monoteista, azaz egyistenhitű vallások – a zsidó, a keresztény és az iszlám vallás – képviselői a Szentírás, illetve a saját könyveik alapján cseréljék ki gondolataikat a békéről és a szeretetről. A zsidó-keresztény értékrend hirdetését kibővítettük az iszlámmal, hiszen mind a három monoteista vallás a szeretetre és a békére épül. Ezért vett részt az áprilisi konferencián dr. Assani Omar is, a gyöngyösi Bugát Pál Kórház muszlim hitű megbízott főigazgatója is. A három monoteista vallás kiindulópontja azonos. A két legfontosabb parancs mindhárom vallásnál megegyezik: szeresd az egy Örkévalót, és szeresd az embert. Köszönöm dr. Assani Omarnak a részvételt, mert egy túlnyomóan keresztény közegben válaszolnia a kérdésekre ma – ismerve a nemzetközi körülményeket – nemcsak intelligencia, de bátorság kérdése is – emelte ki Weisz Péter.

Dr. Assani Omar kijelentette, úgy gondolja, jó társaságban jó emberekkel találkozott az eseményen.

– Az összes keresztény felekezet képviselője megjelent, de többféle zsidó irányzat vezetői is ott voltak. Én voltam egyedül muszlim, de egyáltalán nem volt kényelmetlen. Sőt, felemelőnek éreztem, hogy muszlim emberként beszélhettem előttük. Nagyon sok tévhit él ugyanis az emberben az iszlámmal kapcsolatban. Manapság az interneten, a médiában azt szajkózzák, hogy a muszlimok általában terroristák, és öldökölni akarnak, mert ez az őszöntük. Természetesen nem tagadom, hogy vannak ilyenek is. Van egy réteg kevésbé művelt, a vallását kevésbé értő ember. A több mint másfél milliárd muszlimnak ez az 5 százaléka is nagyon sok azonban, és tényleg veszélyt jelentenek a világra. Fontos feladat gátat szabni az érvényesülésüknek – mondta dr. Assani Omar.

Weisz Péter azzal folytatta, hogy a három monoteista vallásban az Örkévaló ugyanaz: az Isten a tulajdonságai alapján nevezhető Jahvének, Jehovának, Elohimnak, Allahnak.

– A három vallás ősatyját is nevezhetjük Ábrahámnak vagy Ibrahimnak, de ugyanarról a személyről van szó. Ábrahámot származik mind a három vallás, tőle ered Mózes, Jézus és Mohamed is. Olvastam a Koránt, azzal kezdődik, hogy Gábriel arkangyal megjelenik Mohamed álmában, és elmondja neki az Örkévaló üze-

ember, aki hisz az egy Istenben, hisz a feltámadásban, és jót cselekszik – vette át a szót dr. Assani Omar. – Mindnyájunk közös erkölcsi alapja az a bizonyos tíz parancs. Ez mindhárom vallásban ugyanaz, ha másképp van is megfogalmazva az egyes szent könyvekben. Az Ó- és az Újtestamentum ugyanazt a Tízparancsot tartalmazza. A Korán nem így fogalmazza meg, de benne van, hogy egy Istenben higgy, és ne másban, tiszteld a családodat, fegyvert ne fogj, csak védekezésre, ne ölj, ne hazudj, ne paráználkodj, és így tovább. Ahhoz, hogy én valódi muszlim legyek, az alapon kívül el kell fogadnom Mózeszt és a Tórást, Jézust és a Szentírást, és hinnen kell bennük, csakúgy, mint Mohamedben és az ő tanításaiban. Mohamed nem új vallást hozott, hanem az előző, a zsidó, a keresztény vallásnak a folytatását és lezárását. Az iszlám nem új vallás, mi a Könyv népének nevezzük a zsidókat és a keresztényeket – magyarázta dr. Assani Omar.

Weisz Péter rámutatott, hogy mindhárom vallás szent könyve tartalmazza: aki megment egy embert, egy életet, az egy világot ment meg.

– A gyűlölet tehát nem innen ered. Fájdalommal nézem azt, ami ma Európában és Amerikában zajlik. Nem tudni, kik a tüntetők, nem látni náluk állami zászlót, csak különböző radikális vagy terrorizmusokat. Egyet tudunk: az Európába érkező, a kontinens zsidó-keresztény értékrendjét Omarhoz hasonlóan átvenni képes és hajlandó muszlim sajnos ma még kisebb hányadú. Rengeteg a csalódott muszlim a 20 vagy akár 40 éve Németországban élők között is. Ezekre a másod-, harmadgenerációsokra szabadul rá egy keményvonalas mag, amitől radikálizálódnak. Én vallom, és egyetértünk Omarral, hogy a megoldás az, ha a nagy részük visszamene a szülőházájába. Azt üzenem a migráció támogatóinak, hogy a pénzüket fordítsák inkább arra, hogy a Közel-Keleten béke legyen, hogy Szíriától Jemenig visszamehessenek az onnan eljöttek, legyen ott munkahelyük, lakhelyük. Éljenek velünk békében a saját kultúrájukban. Ez kivezető út lehetne – hangsúlyozta Weisz Péter.

Dr. Assani Omar elmondta, már 35 éve, az orvosi egyetemi tanulmányai idején tananyag volt Európa demográfiai problémája, a társadalom előregedése.

– Európának akkor kellett volna erre stratégiát kidolgoznia, akár a születések ösztönzésével, akár azzal, hogy milyen szakembereket és honnan hív Európába, hogy ne hígítsa fel az európai nemzeteket. Most kontrollálatlanul rázúdítják Európára a rengeteg embert, akikről nem tudni, honnan jönnek, milyen hátterűek, hogyan

Debrecen és határon túli testvérhitközségei XXV. Nemzetközi Konferenciája és egyéb programok

Kitűnő előadások, emlékező és emlékeztető gondolatok, felejthetetlen sabbát, élvonalbeli művészek, látvány, maximumra törekvés – ez jellemezte a cívisváros többnapos rendezvénysorozatát.

A köszöntők, előadások, változatos zenés események különböző helyszíneken: a Bajcsy-Zsilinszky utcai színházban, a Kápolnás úti és a Pásti utcai ortodox zsinagógában zajlottak.

A programokat, azok bevezető-levezető gondolatait a szervezésben is aktívan részt vevők közül Heller Zsolt és Grósz Zsuzsanna alelnökök, valamint Kreisler Gábor előjáró, a Chevra Kadisa elnöke ismertették.

Heller Zsolt köszöntő szavai után Horovitz Tamás, a DZSH elnöke szöveg a konferencia résztvevőire. Mint mondta: *A hagyományos emlékeztetőnk mellett nagyon fontos, hogy mindenütt fenntartsuk közösségeinket, megtartsuk hagyományainkat, aminek mi itt, Debrecenben a legmegszemélyesebb igyekvésünk megfelelni. Fenn kell tartani kultúránkat, művészetünket, a jelennek és a jövőnek épített örökségünket. Tovább folytatva: Fontos feladatunk még az oktatás, s ebben is lesz javaslataink, elképzelésünk a tanácskozási során.*

Az elmúlt két hónapban újtára indítottunk egy olyan programot, melynek során minden oktatási intézményt megkerestünk és meghívtunk a zsinagógába. Bemutatjuk épített örökségünket, megismertetjük ideológusainkat a zsidó vallással, hagyományokkal, kultúrával. Örömeinkre szolgál a vártnál nagyobb érdeklődés, s mára több mint ezer diák vett részt ezen a programon.

Heller Zsolt üdvözölte az első előadót, Szegő Ágnes történészt (Tiszafüred, Menóra Alapítvány), akinek „Szétszóratort emlékeztető” című vetített képes előadásából álljon itt egy kicsi részlet: *Több könyv, számos esemény, a tiszafüredi zsidó temető felújítása, a holokausztórát követően néhány esztendője kuratóriumi társasággal nyitottunk egy Facebook-csoportot Zsidó Múlt – Családkutatás névvel, majd egy esztendője ennek angol nyelvű megfelelőjét Hungarian Jewish Genealogy elnevezéssel.*

A csoporttagok fantasztikusan segítik egymást a kutatásban. Nem csupán a Magyarországon élő, hanem számos ilyen gyökerű család keresi ősei nyomát. Olykor rokonok is egymásra találtak. Könyv kiadását tervezzük, mártírok-túlélők egy kötetben. Újabb történeteket is várunk a menora95@gmail.com címre.

Dr. Petneházy Zsolt „Eviától Wannsee-ig – Konferenciák, melyek zsidók millióinak sorsát határozták meg” címmel adott elő. Ebből idézzük: *Adolf Eichmann amikor Izraelben bíróság elé állították, elmondta, hogy a konferencia nagyon gyorsan lezajlott, mintegy másfél-két óra alatt. Ez nagyon köszönhető volt Heydrich agresszív, ellentmondást nem tűrő tárgyalásvezetési stílusának.*

Cinikus továbbá az is, hogy a fennmaradt jegyzőkönyvben sehol nem szerepel maga a tömeggyilkosság vagy a tömeges legyilkolás, kiirtás kifejezés, helyettük az Endlösung (végső megoldás – egyébként maga a szóhasználat Eichmannról vagy Göringről származik) és a Sonderbehandlung (különleges kezelés) szavak olvashatók.

A konferenciát követően a pusztítások felgyorsultak, és ettől kezdődően már a „modern” módszer alkalmazása vált általánossá. Az Auschwitz-Birkenauban működő haláltábor parancsnoka, Rudolf Höss bírósági tárgyalásán kijelentette, hogy Auschwitzban 1941. szeptember 3. és 1944. október 29. között folyamatosan zajlottak az elgázosítások. A táborban összesen 1,1 millió ember halt meg.

A wannsee-i konferencia, mely mindenre utasítást és felhatalmazást adott az elkövetőknek, a mai napig a történelem leginkább megdöbbentő eseménye, az érzéketlenség, a kegyetlenség és a gonoszság háborzongatóan profi, szenttelen megnyilvánulása.

Dr. Lówy Dániel (Kolozsvári Zsidó Hitközség) „A vészidőszak kolozsvári áldozatainak élő emlékeztető” című, vetítéssel egybekötött előadását számos hozzászólás követte.

Aznap este kezdetét vette a „Zsidó Kulturális Napok” és a „III. Debreceni Zsidó Utcafesztivál” elnevezésű programsorozat is.

A hitközség elnöke köszöntőjében a 80. évforduló kapcsán elmondta, a békét ünneplve nem szabad elfelejteni, hogy azért dolgozni kell! Erre kiváló eszköz például az oktatás is. Beszélte a Pásti utcai zsinagóga sikertörténetéről, multifunkcionális szerepéről, ami a vallás és a különböző rendezvények vonzó helyszínévé teszi.

Dr. Puskás István alpolgármester szöveg az évenkénti megemlékezésekről, kiemelve, hogy Debrecenben a zsidók és nem zsidók együttélése példának mondható. A konferenciák, városi és zsidó rendezvények a közös értékek megtapasztalását segítik elő.

Következett Duffek Mihály zongoraművész és Duffek Mihály jr. fagottművész koncertje, melyen többek között Mozart, Chopin, Debussy művei hangzottak el.

A nap istentisztelettel, majd vacsorával zárult.

Az eseménysorozat második napján elsőként köszöntőkre (Horovitz Tamás elnök és dr. Puskás István alpolgármester részéről) és a további programok ismertetésére került sor.

Ezután Heller Zsolt üdvözölte a 25. konferenciát, megemlékezve a holokauszt 80. évfordulójáról. Felsorolta azokat a vidéki és határon túli hitközségeket, szervezeteket, melyek képviselője részt vesz ezen a mostani eseményen: Arad, Nyíregyháza, Kolozsvár, Mosonmagyaróvár, Tiszafüred, Szabadka, Szatmárnémeti, Mazsihisz, KEM, Zalaegerszeg, Dézs, Máramaros, Gyöngyös, Magyar–Izraeli Baráti Társaság.

Az alelnök egy könyvet tartott a kezében (ebből olvasott fel néhány mondatot), melyet a néhai szerző, Somogyi László (Schönzweig, 1892–1973) lányától kapott. A nagyváradi gyógyszerész emlékiratait dr. Budaházy István főgyógyterapeutikus szerkesztette kötetbe „Időtlen időknél szegényfoltja lézen” címmel. A több mint 100 oldalnyi kéz- és gépirat legjelentősebb része a deportálási emlékek leírása versben és prózában, de megtalálható benne két saját zenei szerzemény, gyermekkori emlékek, az aranydiploma stb. Ritka az az életpálya, amit Somogyi László befutott: részvétel az első világháborúban, a Trianon utáni impériumváltás, a numerus clausus, majd a munkaszolgálat és a deportálás Auschwitzba, a felszabadulás után nyitott gyógyszerterápiának néhány hónapon belüli államosítása, és folytathatnánk az elkövetkező inszertív évekkel. Ez mind, mind osztályrészül jutott neki. S következzen két versszak az „Auschwitzi ballada” című verséből: *S a végtelen vonat beléből! Csak folyt az emberáradat! Anya s gyermek egymás felé dől! A félelem hogy rárágad! És zúg a fenyves, sír a szél! Halálról és kínról beszél! S a főbírák vaskos hüvelykje/Hol jobbra, hol balra mutat./Eldöntve visszavonhatatlan! Az élet- vagy halálútát./S az égető kemence füstje/Keményén át az égre csap.*

Prof. dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke üdvözölte a jelenlévőket, majd így folytatta: *Legnagyobb saj-*

nálatomra az emlékvé programját nem tudtuk kiterjeszteni a határon túli zsidó hitközségekre, amelyek akkor, 80 évvel ezelőtt, osztottak sorunkban, és ugyanúgy megszemélyesítették az elvetemült náci gyilkosok és hazai segítők rémes tetteit. Eppen ezért külön jelentőséggel bír, hogy a debreceni hitközség megszervezte ezt a konferenciát, és szeretném hangsúlyosan megköszönni Horovitz Tamás elnök úrnak és debreceni hittestvéreimnek, amiért létrehozták ezt az eseményt, s legalább ez alkalommal összegyűlhetünk és együtt emlékezhetünk.

Szabó György Mazsók-elnök beszédéből idéznék: *Nyolcvan év után a világon tombol az antiszemitizmus. Amerikában és Európában a kormányok ölbe tett kézzel, cinikusan összekacsintva hagyják az őrvölgő gyűlölet feléledését... Néhány nappal ezelőtt ott álltam Auschwitzban a 18-as számú barakk előtt, és közel ötszáz magyar diákkal emlékeztünk a magyarországi holokauszt 80. évfordulóján a meggyilkolt 600.000 zsidóra.*

Miközben mi emlékeztünk, megérkezett Magyarországra Mahmúd Ahmadinezsád, napjaink Hámánja, a világ talán legnagyobb zsidó-, keresztény- és Izrael-gyűlölője, a holokauszt véresszáj tagadója – a Nemzeti Közszerződés Egyetem meghívására. Ez több, mint arculcsapás, ez a soá áldozatainak meggyalázása.

Még mindig várjuk az egyetemi vezetést magyarizációját, bocsánatkérését. Mindannak ellenére, hogy semmilyen indok nem elfogadható egy ilyen személy vendégül látására, államfői fogadtatására, a keresztény, a zsidó kultúra szembeköpésére.

Dr. Szólláth Tibor, a Gróf Tisza István Debreceni Egyetemért Alapítvány kuratóriumi tagja sok más mellett szöveg a történelmi városrészről, s feltette a kérdést: *Milyen lesz a jövő társadalmi, hogyan fogunk élni benne? Nem mindegy, mi is zajlik, komoly a felelősségünk. Békesség van – tette hozzá –, amit meg kell őrizni. A világ számos részén ez nem mondható el. Majd személyes, családi történetet osztott meg a jelenlévőkkel, és javasolta a múlt továbbadását gyermekeinknek.*

Frölich Róbert országos főrabbi azt mondta: *Egy virtuális holokauszt-tagadót hívtak meg a Nemzeti Közszerződés Egyetemre, ráadásul sztyiban. Nem tudok elképzelni olyan diszciplínát, amelynek ez a holokauszttagadásban jártas szakember a tudósa lenne, és amely diszciplínában ne volna most köztünk öt jobb.*

Az országos főrabbi hozzátette: *Egyetlen oka lehet a virtuális holokauszttagadó meghívásának, ez pedig azzal van összefüggésben, hogy az egyetemeknek óriási a felelősségük a jövő formálásában.*

Következett Krakomperger Zoltán püspöki helynök, akinek előadásából olvashatnak részletet:

Emlékezésünk a soá fájó tragédiájára a 80. évfordulón kötelező erejű felszólítást intéz minden emberhez – Istenben hívőhöz és benne nem hívőhöz, Krisztust követőhöz és őt nem követőhöz –, hogy erőnkhez mérten tegyünk meg mindent lokálisan és globálisan azért, hogy kiálljunk zsidók és keresztények a közös jövőéért és a testvéri együttéléséért úgy, ahogyan az méltó az egy közös mennyei Atya gyermekeihez.

Prof. dr. Róna Tamás, a rabbitestület elnöke szöveg a jelenlévőkhez, ebből kis idézet: *Ezen alkalommal pedig nemcsak Debrecenben köszöntjük közösségeinket, hanem Kiskunhalason és Kecskeméten egyaránt.*

Rabbinikus történeteket említve: *Krausz Vilmos főrabbi Kiskunhalason négy évet töltött, s nem véletlen,*

hogy a város a magyar kultúra érdekében kifejtett munkásságáért jutalmul évente öt-öt tűzfát szavazott meg neki.

A második rabbi dr. Bárány József, aki 1886-ban került a debreceni rabbiszékbe, hét aspiráns közül választotta ki a közösség, amelynek szívet teljesen megnyerte az új rabbi. *Életpályáról érdemes tudnunk, hogy 1891-től egészen földi létének végpontjáig a Kecskeméti Zsidó Hitközségnek lesz első számú szolgálattevője. Szóval így kapcsolódik össze Debrecen, Kiskunhalas és Kecskemét.*

Dr. Fekete Károly püspök előadása következett. Részletek: *Néhány évvel ezelőtt tizenkét teológushallgatóval és két tanártársammal átélünk közösen valamit, ami engem azóta is fogva tart és felkavaró érzésekkel tölt el. (...) Az emlékeztető kultúra ápolása jegyében elmentünk Bécsbe, Mauthausenbe és Gusenbe. (...) Még a szavunk is elállt, amikor Gusenben az égető kemence kitért ajtajai meredek ránk különböző nyelvű emléktáblaözön ölelésében. (...) A Tiszántúli Református Egyházkerület közössége nevében elismeréssel fejezem ki, hogy immár a 25. konferenciára kerülhet sor a Debreceni Zsidó Hitközség és a Közép- és Kelet-európai Zsidó Hitközségek és Szervezetek Egyesülete részvételével.*

Ezután került sor a térvató ünnepségre az áldott emlékü ortodox főrabbi, Krausz Vilmos (1853–1921) tiszteletére. Erre az eseményre érkezett a városba a dédunoka, Zeév Oren, aki egyébként is gyakran látogat Magyarországra.

Az utcatábla leplének eltávolítása előtt Kreisler dr. Grósz Zsuzsanna alelnök felolvastott egy méltató levelet, majd Krausz Vilmostól idézett. Kreisler Gábor vezetőségi tag a néhány főrabbi életútját ismertette:

Hét évtizedes debreceni működése alatt osztatlan szeretetben, tiszteletben és megbecsülésben volt része, nemcsak a hitközség, hanem más felekezetek híveinek és papjainak részéről is.

Mindamellét, hogy az alapos és széles tudással átszőtt világi kultúrának és műveltségnek volt a híve, erősen konzervatív rabbi volt.

Ezután Shmuel Faigen debreceni főrabbi egy 103 éve elmondott hetiszakaszából idézett (*Különbözők legyetek, én is az vagyok*), kiemelte a jelen segítségnyújtásának, a tanításnak a fontosságát, majd így folytatta: *Együtt vagyunk, segítünk, nem szabad más irányba menni.*

Az alpolgármester úr is magvas, aktuális gondolatokat osztott meg.

Zeév, a dédunoka rokonok, barátok neveit említette, mindazokét, akikre az utóbbi időben sikerült rátalálnia, akikkel kapcsolatba tudott lépni. Ő az izraeli Netánja önkormányzatának logisztikai igazgatója, városa Siofok testvérvárosa, s ebbéli tevékenységéért Magyarország köztestületi elnöke Ezüst Érdemkeresztet adományozott neki.

Az állófogadást követő délután dr. Pelle János író a konferencia témájához – a holokauszt emlékeztető kultúrája napjainkban – kapcsolódóan legújabb könyvéről – „Zsidókérdés” és magyar társadalom – beszélt, melyet az Új Élet május 15. számában Rózsa Péter újságíró ajánl az olvasók figyelmébe.

Hozzászólások követték az előadást. Később az író az érdeklődőknek dedikálta a kötetet.

Ritter Andrea szakpszichológus a 80. évfordulós megemlékezésre magyarázatokkal is kiegészített vetítéssel készült. Ebből osztatlan meg részleteket: *A holokauszt túlélőknél az élet joga bántudat és küldetés egyszerre. (...) A hazatérés az anyaföld-nyelvű által megkönnyítette és megnehezítette az újbóli beilleszkedést. (...) A trauma elszemélyesé-*

nek helyére való visszatérés csak a „meg nem történté tevés”, a „tagadás” pszichés elhárító mechanizmusával volt lehetséges. Röviden elemezte Virág Teréz pszichoanalitikus munkásságát is.

Szuzhai Eszter, a DZSH tudományos munkatársa „A Debreceni Zsidó Nőegylet a XX. században” témával foglalkozott. Többek között szöveg arról, hogy ez a század nagy kihívást jelentett a nőknek azért is, mert a férfi-női szerepek átalakultak. A családanyák, különösen ha zsidók voltak, a komplex teljesítést választották.

Az „otthon papnője” házasságot is később kötött, fontos volt a tudás, az ismeretszerzés, az új értékrendszer.

Szempontra lett a tudás átadása („Meséld el fiadnak”), a választóg, az emancipáció.

Az előadó beszélt a Nőegylet kronológiájáról, a tisztséget betöltő személyekről, tevékenységük lényeges pontjairól, különféle támogatási formákról.

Szuzhai Eszter több alkalommal is tartott a Pásti utcai zsinagóga látványos szegmenseiről idegenvezetést autentikus magyarázatokkal.

Szombaton a reggeli istentiszteletet pihenő követte, majd déltől a Piac utcai Hamsza („Zsidóház”), Debrecen egyetlen kóser étterme bőséges és választékos kidusa zárta a délelőtti.

Délután a Pásti utcában folytatódott a konferencia.

Györfi Gergely, a Pécsi Tudományegyetem doktorandusza „Analízis egy nyomtatógép kiigénylésén keresztül” című előadásában a kaposvári zsidóság második világháborút követő kártalanítását, kárpótzását és jóvátételét akadályozó tényezőket taglalta. Idéznék belőle:

A kártérítés előkészítése már a háború lezárását megelőzően megkezdődött, majd a jogszabályi háttér kidolgozását követően sor került annak gyakorlati végrehajtására is. A kárpótással kapcsolatos jogszabályi háttér kidolgozása viszont csak a háborút követő években történt meg, míg az előírások gyakorlatban történő alkalmazására egyáltalán nem került sor. A jóvátétel pedig még csak törvényi szinten sem jelent meg. A vizsgált időszakban – tette hozzá – tehát csak kártérítésre került sor, azonban ez egy meglehetősen terhelt eljárás volt, amelyet számos elvi és pragmatikus tényező nehezített.

A Közösségi Fórumbeszélgetéseken felmerült kérdésekre a válaszokat Grósz Zsuzsanna és Heller Zsolt alelnökök adták meg. Volt olyan hozzászólás, eszményítő, amely a mai napig sem felejthető.

A DZSH elnöke, Horovitz Tamás záróképpen szöveg az emlékezés rendszeres voltáról, a jövő alakításáról, s arról, mit kell tenni, hogy a zsidóság fennmaradjon. A holokauszt-ról iskolásoknak előadást tartani nehéz feladat, mégis megvan a módja és a lehetősége. Nem tanteremben, hanem zsinagógában célszerű tartani. Majd az épített örökségünk és a turisztika témát taglalta. Elmondta, történetek jó és hasznos dolgok is. Beszélt a mindennapos imákról, ami Debrecenben megvan. Felvetette azt is, hogy be kell vonzani az érdeklődőket autentikus helyekre, s beszélgetni velük. Kiemelte: a társhitközségekkel szoros az együttműködés.

Elérkezett a szombat kimenetele, havdala, majd vacsora következett.

A Debreceni Zsidó Kulturális és Tudományos Kutatóintézet a hitközséggel karöltve a holokauszt 80. évfordulójára „Égő áldozat” címmel grafikai kiállítást szervezett.

A megnyitón az érdeklődőket mások mellett Láng Eszter képzőművész, a társlat kurátora fogadta a Pásti utcai zsinagóga galériáján.

(Folytatás a 7. oldalon)

Debrecen és határon túli testvérhitközségei XXV. Nemzetközi Konferenciája és egyéb programok

(Folytatás a 6. oldalról)

Néhány mondatos nyitóbeszédet Horovitz Tamás hitközségi elnök, dr. Puskás István alpolgármester, Heller Zsolt alelnök, valamint Láng Eszter mondott. Utóbbtól egy részlet:

Itt állunk az emlékmű mellett, hat-ezernél több név van rajta csak Debrecenből és környékéről. Azon áldozatok nevei, akik közül nagyon sokan égő áldozattá váltak. És itt állunk reménykedve, hogy ez még egyszer nem fog megtörténni, miközben szomszédunkban és tőlünk kissé távolabb is háború folyik agresszív támadók ellen. Szóval reménykedünk, hogy vége lesz, talán jól jövőnk ki belőle.

Idézném a Kápolnás utcai zsinagóga frigszekrényre fölötti tanítást: Im tavau elbészí, áni ovau elbészécho – Ha te eljössz az én házámba, én elmegyek a te házádba. Ez az utódok reménye.

A tárlat izgalmas és látnivaló! Akiknek köszönhető: Durucskó Zsolt, Fátyol Zoltán, Grela Alexandra, Kónya Ábel, Kovács Viktória, Láng Eszter, Subicz István (ő egy Radnóti-verssel is hozzájárult az eseményhez), Tamus István, Törő József, Tóth Andrea, Varga József és Varga Tamás.

Rengetegen voltak kíváncsiak a kiállításra, s senki sem távozott csatlódtan.

Ezután a Pásti utcai nagyszínpadon Heit Lóri és zenekara szórakoztatta a nagydéműt.

A rendezvény utolsó napja, a vasárnap nagyrészt már valóban csak a kikapcsolódásról, az örömszerzésről szólt. Ismert és elismert zenekarok, szólisták varázsolták széppé, felejthetlenné.

Sorolnám. „Táncolnék a boldogságtól” – a Debreceni Egyetemen végzett fiatal művészek koncertje. Dr. habil. Mohos Nagy Éva, professzor emerita tanítványai olyan örökzöld operettrezsletteket adtak elő (Kislány, vigyázz, Bördal, Marica grófnő stb.), hogy a tetszésnyilvánításra nem lehetett panasz.

Fűszeres Eszter és Fiala Borcsa izraeli étek főzőbemutatóját tartották meg, előtte kérdés a közösséghez, mi is a kedvenc zsidó ételük. Amit készítették, abból a kiadagolt pici kóstolóért sorban álltak!

Következett a Debrecen Dixieland Jazz Band előadása. Ők repertoárt bővítettek, óriási élményt adtak.

Egy kis próza, Réz András esztéta előadása az élet törvényeiről szólt.

Gerendás Péter legjobban ismert és közkedvelt szárait adta elő, s mindegyik előtt egy kis sztorit me-

sélt. Elhangzott többek között a Jerusálajim sel záháv, a Jiddise máme, az Ötezer éves kő, a Százéves pályaudvar is. Megítélésem szerint ő aratta a legnagyobb sikert!

Spáh Dávid a Heller Zsolttal való rövid beszélgetés után könyvbemutatót tartott. A „Még egyszer” a mai késő harmincasok és a fiatal negyvenes korosztály generációs regénye. Szívet tépő humorral, maró gúnnyal mutatja be egy nemzedék útkeresését és hétköznapi válságait.

Következett a Nigun együttes, több mint húsz évvel a kezdetek óta, megújult repertoárral. Hangszeres művészei kiválóak: Párniczky András – gitár, Bede Péter – szaxofon-tárogató, Ajtai Péter – nagybőgő, Baló István – dob.

Bangó Margit Tordai Zoltán, Dani Janóka, Csegő Robi kíséretével cigány nótákat, jiddis dalokat (Halk zene szól a éjszakában, 120 évig élni, Én a bánatot mindig kifogom) adott elő nagy sikerrel.

Tordai Zoltán és zenekara mint

rengeteg fellépésük során mindig, felejthetetlen élményt varázsoltak a közönségnek.

Gubik Petra előadásának címe: „Mi van a zsebemben?” Szép, fiatal, kitűnő hangzás, remek fogadtatás!

A Pásti utca udvari kisszínpad-előtere a gyerekeké s gyermeklelkű felnőtteké volt. Lehetett rajzolni, festeni, babzsák fotelekben izegni-mozogni, volt ugrálvár, csúszda, tanoda, mesélő, bábozás, interaktív foglalkozás Új Judittal és Váradai Zoltánnal.

Kis pavilonok biztosítottak ételt (a Hamsza étteremtől), italt és holt-tengeri kozmetikumokat.

Este véget ért ez a minden igényt kielégítő programkavalkád, szerintem sokáig emlékeztet is marad.

Mindannyiunk nevében köszönöm a Debreceni Zsidó Hitközség adta fantasztikus lehetőséget, sok dolgozójuk szinte erón felüli munkáját, az ellátásunkat a konyha hölgyeinek. Várjuk a következőt!

gju

SPÁNN GÁBOR

Történelmi irkalapok 4.

Ránk hajnal felé került sor. Édesanyám előbb rendbe szedte önmagát, és amennyire lehetett, megtisztított engem is az egyhetes szalmán fekvés után. Ekkor figyelt fel arra, hogy rettenetesen vakarom a fejemet. Egy utcai lámpa alá vitt, széthúzta a hajamat, és úgy emlékszem, azt mondta: „Na már csak ez hiányzott, megtetvesedtél, fiam!” Én azt hittem, hogy valami rosszat csináltam, és majdnem el-sírtam magam, de ő is, amikor vigasztalt, hogy számított erre a templomi viszonyok után. Akkoriban a későbbi Láng Gépgyár helyén, a Váci út közepén állt egy úgynevezett Állami Fertőtlenítési Állomás. Ez természetesen nem a lakosság számára volt fenntartva... Messziről látszott, hogy fegyveres katonák őrzik. Amikor közeledtünk, fegyveres német katonák ug-ráltak le teherautóról és mentek be az állomásra. Én nem ismertem a naptárt, de anyám tudta, hogy március közepe van, és most már nemcsak a rendőröktől, a csendőröktől, a nyilas suhancoktól, de a német katonáktól is fél-

nünk kellett. Csak egy pillanatra álltunk meg, majd anyám felém fordult, és azt mondta: Innen kezdve, Gabikám, meg ne szólalj, és ne csodálkozz semmin!

Kézen fogott, és azzal együtt, hogy könnyeimet nyeltem a félelemtől a Wehrmacht-egyenruhás katonák láttán, bocsánatkérő mosollyal, de határozottan bevitt a fertőtlenítőbe. Az előcsarnokban az egyik oldalon német katonák várakoztak a padokon, a másik oldalon egy nagy íróasztal mögött egy magyar civil ült, zakója gomblyukában a nyilas párt jelvényével, karján horogkeresztes karszalaggal. Csodálkozva bámult minket mindenki, amikor az én drága édesanyám odalépett a nyilas asztalához, és csengő hangon, de határozottan azt mondta neki:

– Jó estét kívánok! Én vitéz Bánffy magyar tüzér főhadnagy felesége vagyok, férjem az orosz fronton van, és a kisfiam megtetvesedett. Kérem, segítsen rajtunk!

S akkor egy számomra teljesen szürreális jelenet következett. A nyilas fölállt, elmosolyodott, nyolcvan év távlatából is emlékszem, hogy a szájában volt egy ezüstfog, ami külön világított, kezét csókolt édesanyámnak, és azt mondta:

– Nagyságos asszonyom! Nekünk egy magyar katonatiszt családja szent, természetesen fertőtleníttük önöket, de most férfiak vannak bent, foglaljanak helyet a katonák mellett.

Leültünk a padra, én látványosan unatkoztam. A német katonák egymás közt röhögcsélve beszélgettek, én meg tátott szájjal és áhítattal vágyakozva néztem – fiúgyerek lévén – a kezükben tartott Schmeisser géppisztolyokat. Az egyik német katona észrevette ezt, és intett, hogy menjek oda hozzá. Én boldogan odamentem, ő fel-emelt, a térdére ültetett, és megmutatta, hogy kell betárazni, csőre tölteni vagy bebiztosítani a géppisztolyt. Még azt is megengedte, hogy kézbe vegyem a markolatot.

Édesanyám arca olyan színű volt, mint a fal, és láttam, hogy egy összenyomott rugó feszültségével fegyelmezi magát. Az izgó-mozgó természetem és a szereplési vágyam majdnem a halálba vitt mindkettőnk. Tudniillik úgy döntöttem, hogy ez a kedves katonabácsi viszonzást érdemel. Ezért azt mondtam neki, tekintet nélkül arra, hogy egy szavam sem értet-e: Köszönöm szépen a játékot, és kérlek, fogadj el tőlem egy ajándékot. Ezután benyúltam a rojtos, szakadt ujjú kisgyermekkabátom zsebébe, és elővettem azt a hatágú,

Mártír-istentiszteletek

Június 16., vasárnap		
Székesfehérvár	11.00	temető
Kápolnásnyék	15.00	temető
Mezőtúr	10.00	Emlékhely (Petőfi tér 1.)
Hódmezővásárhely	10.00	zsinagóga
Gyöngyös	11.00	temető
Abony	14.00	Szolnoki út, emléktábla-avatás
Eger	14.00	temető
Tata	10.00	temető
Tatabánya	13.00	emlékpark
Balassagyarmat	11.00	temető
Esztergom	11.00	temető
Zalaszentgrót	11.00	temető
Kunhegyes	10.00	MÁV-állomás, emléktábla-avatás
Nagygyeny	16.00	temető
Június 23., vasárnap		
Szécsény	11.00	temető
Szolnok	11.00	zsinagóga
Szeged	10.00	téglagyári gettóbejárat (Cserzy M. u. 32.)
Salgótarján	10.00	temető (Füleki út)
Nagykát	10.00	temető
Miskolc	11.00	temető
Június 28., péntek		
Csongrád	10.00	temető
Június 30., vasárnap		
Mohács	10.30	emlékmű (Eötvös u. 2.)
Kaposvár	11.00	temető
Kiskunhalas	11.00	zsinagóga
Gyula	12.00	temető
Békéscsaba	15.00	zsinagóga, emlékfal
Dombóvár	14.00	Dombóvári Községi Központ (Kossuth utca 69.)
Veszprém	10.00	városi emlékmű
Július 7., vasárnap		
Szombathely	11.00	zsinagóga, temető
Jászberény	11.00	temető
Szekszárd	10.30	Művészetek Háza (volt zsinagóga)
Győr	11.00	temető
Pápa	15.30	zsinagóga
Pécs	10.00	temető, koszorúzás a gettó falánál
Sopron	11.00	zsinagóga
Sárbogárd	15.30	temető
Július 14., vasárnap		
Debrecen	10.00	Monostorpályi úti temető
Cegléd	9.00	templom
Nagykőrös	11.00	zsinagóga
Pesterzsébet	10.00	temető
Karcag	11.00	temető
Július 17., szerda		
Kecel	18.00	temető
Július 28., vasárnap		
Újpest, Rákospalota, Pestújhely	18.00	újpesti zsinagóga

A további időpontokat folyamatosan közöljük. Kérjük olvasóinkat, hogy az időpontokat, helyszíneket rendszeresen kísérjék figyelemmel a honlapon is (mazsihisz.hu), mert változás lehetséges.

Gyógyszer- és MR-támogatás igénylése

Az alábbiakhoz igényelhetnek támogatást szociálisan rászoruló betegek:

1. Az újonnan szükségessé vált, az átlagosnál sokkal drágább gyógyszer beszerzése, egyhavi adagot figyelembe véve. Ez a támogatás alkalmankénti, tehát nem folyamatosan értendő. Az egyszeri gyógyszerbeszerzésre adható támogatás felső határa 60.000 Ft.

2. Magánorvosi MR-vizsgálat elvégzése, ha állami intézmény csak túl késői időpontra tudja azt vállalni. Az egyszeri magánorvosi MR-vizsgálatra adható támogatás felső határa 80.000 Ft.

Támogatásunk nem tartozik a hitközséghez, hanem egy magyar holokauszt-túlélő magánjellelű kezdeményezése.

Részletesebb, az igénylés módjára is kiterjedő tájékoztatás a következő telefonszámon kapható: 06-1-321-3497, lehetőleg az esti órákban.

Továbbra is várjuk a szociálisan rászorulóknak jelentkezéseit.

NAPTÁR

Június 21., péntek	Szíván 15.	Gyertyagyújtás: 8.26
Június 22., szombat	Szíván 16.	Szombat kimenetele: 9.47
Június 28., péntek	Szíván 22.	Gyertyagyújtás: 8.27
Június 29., szombat	Szíván 23.	Újholdhirdetés Szombat kimenetele: 9.47

sárga pamutcsillagot, amit anyám tudatosan nem akart fölvarrni a rendelet ellenére sem. Ezekre a percekre szokták azt mondani: megállt a levegőben a kés. A német katona ismerte a jelet. Lerúgott a térdéről, fölállt, csőre töltötte a fegyvert, és rám fogva ordította: Scheisse Jude!

Elsőnek zseniális édesanyám reagált. Fölállt, odajött hozzám, és a német katonák előtt – életemben először és utoljára – adott nekem egy hatalmas pofont. Hangosan hozzátette, a nyilasra nézve: „Büdös kölyök! Összeszed az utcán

minden szart!” Kikapta a kezemből a sárga csillagot, és bedobta a szemetesbe. De a dráma még korántsem ért véget. A nyilas fölállt, odajött, és valami olyasmit mondott, hogy ő ugyan megbízik anyám történetében, de a német tiszt ezt nem fogadja el, ennél több bizonyíték kell arra, hogy nem vagyunk zsidók. Miután anyám csak kérdőn nézett rá, a nyilas találta ki a megoldást. Rászólt – most már kevésbé kedvesen – anyámrá, hogy állítson föl engem az ő asztalára és vegye le minden alsóneműmet.

(Folytatjuk)

ÚJ ÉLET

Kiadó: Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége
(székhelye: 1075 Budapest, Síp utca 12.)
Kiadásért felelős személy: dr. Kunos Péter
Szerkesztésért felelős személy: Kardos Péter
1075 Budapest, Síp u. 12.
Te lefon/fax: +36-1-413-5537, +36-1-322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 9600 Ft
Külföldre 13.600 Ft/év
USA és Izrael: 15.000 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szedés, tördelés: WolffPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák: PrimeRate Kft.
ISSN 0133-1353

APRÓ- HIRDETÉS

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdentall.hu és www.mini-implantatum.hu

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Szociális alapítvány keres megbízható munkatársakat havonta összesen pár órát igénylő feladatokhoz, díjazás nélkül. 06-1-321-3497, esti órákban.

Nem érzi biztonságban nyugdíjas éveit? Jó anyagi háttérrel rendelkező fiatalember kötné életjáradékát, illetve többopciós eltartási szerződést, közjegyző jelenlétében. Tudja biztonságban nyugdíjas éveit! 0670/392-4354.

Ékszereket, illetve mindenféle aranyérmét, karórát, zseborát magas árral vásárolunk! 0620/927-0739.

Órajavítás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. www.jungoras.hu, 06-70-505-5620.

Boldog Salkaházi Sára vértanú 125. születésnapjára

Salkaházi Sára 1899. május 11-én született Kassán, Schalkház Sarolta Klotild néven. Iskoláit Kassán végezte, tanítói diplomát szerzett, és egy évig gyakorolhatta hivatását. Amikor az első világháború után Kassa az újonnan létrejött Csehszlovákiához került, a csehszlovák kormány hűségesküvet követelt a pedagógusoktól, amit Sára megtagadott, s így el kellett hagynia a pályát.

Megtanulta a könyvtárost, majd hűga kalapüzletében is dolgozott. Emellett újságíró, író és lapszerkesztő volt, publikációkat, novellákat írt a kassai Esti újságba és más felvidéki magyar lapokba. Többnyire a kisebbségbe került magyarokról, a szegény munkásokról és nyomorban élő munkanélküliekről írt, nagy beleérzéssel és szociális érzékenységgel.

Szülővárosa közéletében élénk részt vett, tárcáiban frissen reagált az eseményekre. Hamar elsajátította azt a századfordulón egyébként is divatos szimbolikus kifejezőmódot, amellyel a kisebbségbe kényszerített magyarság sanyarú sorsát megrajzolta. 1926-ban jelent meg első novelláskötete Fekete furulya címmel.

Életmódja az újságíróké volt. „Önállóság, cigaretta, kávéház, csavargás a nagyvilágban hajadonfőtt, zsebre dugott kézzel, friss vacsora egy kis kocsmában, cigányzene” – írta akkori életéről később.

1922–23-ban néhány hónapig eljegyzett menyasszony volt, végül nem mondtó vőlegényének, mert szívében már éledező hivatása felé fordult.

1927-ben ismerkedett meg a Kassán letelepedő szociális testvérekkel. Elvégezte az általuk szervezett szociális és népjóléti tanfolyamot, és lélekben egyre közelebb került a Magyarországon Slachta Margit által 1923-ban alapított Szociális Testvérek Társasága szelleméhez. A budapesti anyaházban ugyan kissé furcsállották modern, fesztelen életmódját, de nem vágták el útját a közösséghez. Sára belátta, hogy változania, bizonyítania kell, s kemény küzdelmek árán rövid időn belül leszkotta a dohányzásról és az újságírói élet kínálta „szabadságról”, hogy az Istennek adott lélek belső szabadságának új látásokat nyitó útjára lépessen.

1929-ben lépett be az ősi szerzetesi eszményt modern formában követő Szociális Testvérek Társaságába. Első fogadalmát 1930-ban tette. Ebben a Szent Benedek lelkiségét követő, szentlelkű, a szociális ínséget szenvedők felé forduló közösség-

Fotó: Wikipédia

ben Salkaházi Sára kibontakoztathatta írói, szociális, szervezői és pedagógiai adottságait.

Először Kassán szervezte meg a Karitász munkáját. Majd 1932 őszén áthelyezték Komáromba, ahol szintén a Karitász tevékenységét irányította, emellett gyermeknőgyógyász felügyelt, heti huszonhat órában hitoktatást tartott, szerkesztette a Katholikus Nő című folyóiratot, kegytárgyüzletet vezetett, felügyelt a szegények menházában, és családokat látogatott. 1934-től megbízták a „szlovenszkói” magyar nők szervezésével. Esterházy Lujzával létrehozták a Katholikus Nőszövetséget, Sára 1937-ig a mozgalom országos vezetője volt. Állandó levelezésben állt nyolcvan egyesületi vezetővel, kurzusokat szervezett, beutazta a Felvidék és Kárpátalja városait, előadásokat tartott katolikus lányoknak és asszonyoknak.

1934-ben igen kimerült állapotban visszahelyezték Kassára, így ez évben nem tehetett fogadalmat. 1937 augusztusában végleg elhagyta Kassát, és Budapestre költözött. Az anyaházban mindig olyan beosztást kapott, amilyen munkára épp nem volt ember. Egy év alatt tizennyolcféle munkaterületen tevékenykedett. 1938–39-ig a Szepesi és a Kassai, 1939–41-ig a Técsői, majd a Rahói járás szociális előadója volt. 1939-ben a Katholikus Női Szociális Képzőben is tanított.

1940 pünkösdjén örökfogadalmat tett. Jelmondata: „Alleluja! Ecce ego, mitteme! – Íme, itt vagyok, engem küldj!” Nevét 1942-ben, amikor a németbarátság miatt sokan éppen visszavették eredeti német nevüket, ő Salkaházira magyarosította.

Slachta Margit és a Szociális Testvérek Társasága minden eszközzel küzdött az országot elárastó nemzetiszocialista mótely ellen. Ez komoly veszélyekkel járt, amit a testvérek tudatosan vállaltak. Sára testvér 1940 áprilisában így írt naplójában: „...a kínzástól ne féljek, az apró testi gyengeségeket fogadjam szívesen, a halálnak örüljek”.

1941 februárjától a Katholikus Dolgozó Nők és Leányok Országos Szövetségének vezetője volt, és a mozgalom lapjának szerkesztője. Három év alatt öt új otthont alapított közel háromszáz férőhellyel. Megkezdte a munkásnők főiskolájának szervezését. Állandóan utazgatott, tanulmányi és lelki napokat tartott, gyűléseket szervezett. Írásaival határozott katolikus ideológiai programot adott az elpogányosodott, faszálódó közszellem ellenében. Egyre jobban égett benne a vágy, hogy felajánlhassa életét „azon esetre, ha egyháziüldözés, a Társaság és a testvérek üldözöttesé következne be”. Az engedélyt megkapta, és az életfelajánlás – teljes titoktartással – a központi és a kerületi előjáró jelenlétében 1943. szeptember 14-én megtörtént a budapesti anyaház Szentlélek-kápolnájában.

1943-ban Árpád-házi Boldog Margitot a szentek sorába iktatták. Az 1944-es ünnepségsorozat keretében március 19-én Budapesten, a Magyar Művelődés Házában (ma Erkel Színház) előadták Salkaházi Sára Fény és illat című, Szent Margitról szóló misztériumjátékát, mely az isten- és emberszeretet hősies apoteózisa. Az előadás után a hatóság berekesztette a Katholikus Dolgozó Leányok és Nők Országos Szövetségének ezt követő gyűlését.

A német megszállás idején a szociális testvérek kivették részüket az üldözöttek menekítéséből, ami nem kis bátorságot igényelt. Mintegy ezer ember köszönheti nekik az életét, közülük közel százan személy szerint Sára testvérnek. A Társaság összes budapesti és vidéki háza tele volt hamis papírokkal ellátott bújtattakkal.

1944. december 27-én a nyilasok körülzárták a Bokréta utcai munkásnőotthont, amely Sára testvér vezetése alatt állt. Zsidók után kutattak, s őrizetbe vettek négy gyanús személyt, valamint Bernovits Vilma hitoktatót. Sára testvér éppen nem tartózkodott a házban, csak végszóra érkezett meg. Elkerülhette volna a letartóztatást, de nem tette meg. Mint az otthont felelős vezetőjét, őt is elhurcolták, s egy szemtanú szerint még aznap este mind a hatukat – meztelenre vetkőztetve – a jeges Dunába lötték a Szabadság híd lábánál. A kivégzés előtti percben Sára gyilkosai felé fordulva letérdelt, és égre emelt tekintettel nagy keresztet vetett magára.

Isten elfogadta életfelajánlását, életáldozata betejesegett.

Boldoggá avatási eljárását a Szociális Testvérek Társasága 1996 végén kezdeményezte, lefolytatását a Szentszék 1997 januárjában engedélyezte. Boldoggá avatási dekrétumát 2006. április 28-án írta alá XVI. Benedek pápa, ünnepélyes kihirdetésére pedig 2006. szeptember 17-én került sor a budapesti Szent István-bazilika előtti téren.

Hősies embermentő tevékenységéért a jeruzsálemi Jad Vasem Intézet 1972-ben felvette a Világ Igazai közé. A Magyar Köztársaság belügyminisztere 1996-ban bátor magatartása és helytállása elismerésül posztumusz Bátorság érdemejével adományozott Sára testvérnek.

Emlékét számos emlékhely őrzi, teret, rakpartot, templomot és intézményeket neveztek el róla. Felvidéken, Szepsiben a Boldog Salkaházi Sára Egyházi Iskolaközpont viseli a kassai születésű vértanú nevét.

Forrás: Wikipédia, Magyar Kurír (Berényi Kornélia)

Berényi Kornélia/Felvidék.ma

130 éve született Lukács Pál, az egyetlen Oscar-díjas magyar színész

A Munkácsi Pál néven Budapesten 1894. május 26-án zsidó családban született Lukács Pál Hollywoodban Paul Lukas néven futott be óriási karriert, amelynek csúcsa az Oscar-díj volt a *Watch on the Rhine (Órség a Rajnán)* főszerepéért. A legnagyobb filmes elismerést 1944-ben, a 16. Oscar-gálán kapta meg, s meglehetősen nagy dolog volt, hogy abban az évben éppen ő lett a győztes. Akkor ugyanis a jelöltek között volt Humphrey Bogart is, a *Casablanca* főszereplője...

Fotó: Oscars.org

Lukács Pál édesanyját Schnecken-dorf Máriának, szabómester édesapját pedig Steckermann Adolfnak hívták, amit csak az egri zsidóság történetében jártas olvasók kedvéért jegyzünk meg, Steckermann Adolf ugyanis (aki 1885-ben vette föl a Munkácsi nevet) Egerben vitt műhelyt. A szabómester korán meghalt: ekkor a fia még csak 9 éves.

Így kerül Munkácsi Pál új családba, és a nevelőapja, Lukács János neve után lett belőle Lukács Pál, majd később: Paul Lukas.

A színész Európában már az 1920-as években ismert volt, hiszen Berlinben együtt dolgozott többek között Max Reinhardtal, Bécsben pedig Korda Sándorral.

1927-ben került Hollywoodba, ahová a Paramount tulajdonosa, Adolph Zukor hívta meg forgatni. Mivel képes volt a némafilmről a hangosfilmre váltani, a karrierje nem szakadt meg az új vívmány miatt, sőt felfelé ívelt: 1938-ban már Alfred Hitchcock *A londoni randevű* című filmjében szerepelt, és játszott együtt Errol Flynnel, Kirk Douglással is.

1944-ben az *Órség a Rajnán* című alkotás főszerepéért kapta meg a legjobb férfi főszereplőnek járó díjat. A jelöltek között volt Humphrey Bogart és Gary Cooper is.

Jóképű volt, imádták a nők. Legnagyobb szerelme Benes Gizella (Daisy) volt, akit 1926-ban ismert meg, s akivel 1962-ig élt együtt. A felesége szívbetegségben halt meg, s habár a színészt megviselte a gyász, később újra megnősült: a második feleségét Annette M. Driesensnek hívták. Vele utazott el 1971-ben egy marokkói pihenésre, ám a felesége szervezete nem bírja a hőséget, meghal a hotelben, mire Munkácsi Pál szíve szó szerint megszakad: a felesége halála után egy nappal összeesik és meghal.

Lukács Pál és Benes Daisy gyönyörű szerelme is szerepel Cserna-Szabó András *Családom és egyéb hullafajták* című novellájában, mely a nemrég megjelent *Az utolsó magyarok* kötetben olvasható. S hogy ebben a novellában miért foglalkozik velük is az író? Mert Benes Daisy egy bizonyos Benes Pálnak volt a lánya, ez a Benes Pál pedig az író egyik ükmamájának a testvére.

A világ: kicsi. Cserében jól megírható.

Ko(h)nteó rovatunk

Miért jött Ahmadinezsád?

Ha még emlékszik az olvasó, röviddel a magyar holokauszt napja után hazánkba látogatott az egykori iráni elnök.

Az antiszemitizmusáról és Izrael-ellenességéről ismert ember jövetele nék céljáról magát megnevezni nem kívánó tudósítónktól értesültünk.

Ahmadinezsád azért jött, hogy itt folytasson megbeszéléseket a kínai elnökkel, valamint egy vezető izraeli kormánytaggal (a hivatalos izraeli média ezért tudott a látogatásról!).

Hogy miről volt szó? Hogy ha a közeljövőben az iráni elnök netán merénylet áldozata lenne (!), ő az utódjának jelentkezne, és megváltoztatná az ország külpolitikáját. Eszerint csatlakozna az Ábrahám-egyezményhez, és Izrael létének elismerésével elősegítené a térség békéjét.

Indul a terrorizmus

– Abu, pisztolyt ne hozzál, mert úgysem tudjuk bevinni!

– Ilyen jó fogást kihagyni? Izraeli nagykövet, hadseregszövívő, más zsidó fejesek...

– Akkor háromkor a Hauptbahnhofon!

– Ott leszünk!

– Forgatókönyv kiosztva! Ki mikor áll fel és elordítja: Free Palestine!

– Oké!

– A konferencián majdnem minden a tervnek megfelelően

történt! Egy-két baki azért volt. Tudniillik nyugodtan vihettünk volna fegyvert, mert a bejáratnál semmilyen biztonsági ellenőrzés nem volt!

– Az pláne hab a tortán, hogy azt a zsidó gyereket vonták felelőségre, aki az ottani „biztonságiak” kérésére siettette – lábát is igénybe véve – eltávolításunkat! Garázdaságért!

A fenti elképzelt párbeszédhez tegyük hozzá: az izraeli nagykövet mondjuk nagyobb biztosítást igényel, mint pl. az albán! Hol voltak???

Miközben Fico biztonsági embereit bírálgatják, a saját porta előtt senki nem söpör!

(Kohn)

Nagy utazás az élet, valóban

Presser Gábor születésnapjára köszöntése

Furcsa, de tényleg nagy magyar zeneszerzőről van szó, a könnyűnek hívtott műfaj nagy magyar zeneszerzőjéről, akinek a dallamai, a motívumai nemzetként kötnék össze minket, az Omegától az LGT-n át a Padlásig, a Képzelt riportig, amelyet csak a dalok tartanak bent az emlékezetben, a Nagy utazásig, amely nélkül nemcsak Gyuszi bácsi, a zsidó vállfaúr története volna immár felidézhetetlen, hanem mindannyiunké, sok generációé.

Szerény óriás, nem lehet jól ünnepelni, kedves virtuóz, zseniális mackó, csodálatos zenész, korszakos komponista, kedves ember, jó hallgatni, jó rá nézni.

Ennyire szorgalmas, alázatos, gazdag életet nézve, ennyi ihletet és csendes hűzódóaszt, amelyről úgy tűnik, mintha százötven év alatt pakolták volna össze; annyira sok, annyira sokféle, annyira könnyed és komoly és mély és érzelmes és visszafogott, szóval ilyen élettel szembeesülve ki vitatná ezen-túl, hogy az élet nagy utazás, és nem halunk meg. Vagy legalábbis nagyon ritkán.

Isten éltesse Presser Gábort százhusz boldog éven át, boldog születésnapot!